Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной 21-hээ гарана | № 113 (17236) | 1986 оной май 16, пятница | Сэн 3 мүн.

ХОЁР hАРА СОО ЗАМБУУЛИНАЙ ДАЙДАДА

НИИДЭЛГЭ ЗАЛАН ХҮТЭЛХЭ ТҮБ. (ТАСС). Леонид Кизим болон Владимир Соловьев хоёр hарын турша соо замбуулинай дайдада хүдэлмэрилжэ байна. Энэ үе соо тэдэнэр «Мир» гэжэ замбуулинай шэнэ станцин агрегадуудые, түхеэрэлгэнүүдые амжалтатайгаар шалгаhан, [illegible]

Ниидэлгын программатай зохилдуулжа, экипаж «Салют-7» гэжэ станци руу ороод, [illegible]

Майн 13-да тэдэнэр электрическэ түхеэрэлгэ [illegible]

Замбуулинай дайдада абтаhан [illegible] «Союз Т-15» — «Космос-1686» [illegible]

Космонавтнууд Леонид Кизим болон Владимир Соловьев бэенүүд hайн.

М. С. ГОРБАЧЕВОЙ СОВЕТ ТЕЛЕВИДЕНЕЭР ХЭЛЭhЭН ҮГЭ

…йна, нүхэдүүд!

…нанайда аюул уса… …обыльскын атомна …нцида аваринн бо… …ад бултадаа мэдэ… совет хүнүүдэй hа… …бөөгоо, уласхоорон… …ытын зүрхэ сэдьхэ… …рлгөө. Хүнэй хи… гарашаhан ядерна …ай ямар ехэ hүрөө… байhыень бидэ тү… бодотоор ойлго-

…льдо болоhон аюул …о ехэ уршаг түбэг… хараада абажа, …аюул усалые дары усадхан зайсуулха, …хойшолонгуудые са… …бүхы хүдэлмэри … байна. Правитель… комисси эмхидхэгдэн …ажа, аюул усалай газарта дары ошоо … Политбюродо али …удалнуудые дары шиидхэхын тула Ни… …кович Рыжков хү… …шэтэй бүлэг эмхид… байгаа.

…дэлмэри юрэнхыдөө …үүдхэдээ ябуулаг… …оронойнай эрдэм, …экономическа арга …ууд хабаадуулагдан… …стрнүүдэй хүтэлбэри …охон союзна минис… …д болон албан зур… …эмхинүүд, элитэ ехэ … болон мэргэжэлтэд, …миин сэрэгэй часть… …тоодын хэрэгүүдэй …ыын подразделени… …усалай болоhон …үдэлнэ.

… болон Белорус… …ийна, совет болон …зургаанууд хүдэлмэ… …харюусалгын айхаб… …түбиие бэе дээрээ …анхай. Чернобыльскын …электростанциие ашаг… …коллектив шэн габь… …эрэлхэг зоригтой… …лнэ.

…болооб? …ээлтэдэй элидхэhэнэй …үрбэдахи блогой хү… …е түсэбэй гуримаар …ын үедэ реакторай …нтэ ургаhан байгаа. …ээр гаража, удаань …болоходоо, водородые …оhон байна. Саашан… …элгэ боложо, реак… …даргахадаа, радио… …бодосуудые тараагаа.

…усалай шалтагаанууд …дорхой зүб бодол…

Тэрэниие дары түргөөр, али бүхы талаhаань гүнзэгыгөөр сэгнэхэ хэрэгтэй байгаа. Бата найдамтай түрүүшын мэдээсэл абамсараа, тэрээн тухай совет хүнүүдтэ дуулгаа, дипломатическа аргаар гадаадын оронуудай правительствануудта дамжуулаа hэмди.

Энэ мэдээсэлэй үндэhөөр аюул усалые усадхан зайсуулха, тэрэнэй хүндэ хүшэр хойшолонгуудые хизаарлаха талаар бодото хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдажа эхилhэн байгаа.

Хүн зоной аюулгүй байдалые хангаха, хохидогшодто үрэ ехэтэй туhаламжа үзүүлхэ гээшэ тохёолдоhон оршон байдалда бидэнэй бэелүүлхэ түбхын түрүүшын уялга, онсо шухала удха шанартай уялга болоно гэжэ тоолоhон байгаабди. Хэдэхэн часай хугасаа соо станци шадархи тосхондо ажаhуугшад нүүлгэгдэhэн, удаань оршон тойронхи нютагуудта ажаhуудаг хүнүүдэй энхэ элүүртэ бодото аюулай тохёолдуулагдаха байhан тухай элирхэдэнь, тэдэнэр аюулгүй байдалтай районуудта мүн лэ нүүлгэгдээ hэн. Эдэ бүхы орёо хүшэр хүдэлмэри дары түргэн, эмхидхэл hайнтай, тодо нарин байха эрилтэ табиба.

Тиигэбэшье абтаhан хэмжээнүүд олохон хүнүүдэй ами наhые аршалан абаржа шадаагүй. Аюул усалай болохо үедэ хоёр—автоматикын түхеэрэлгэнүүдые заhабарилагша Владимир Николаевич Шашунок, АЭС-эй оператор Валерий Иванович Хадемчук хосорhон байгаа. Мүнөө 299 хүн элдэб хэмжээнэй туяа гэрэлдэ дайрагдаа гэжэ тоологдон, госпитальдо оруулагданхай. Тэдэнэй долоониинь наhа бараа. Бусадтань али бүхы туhаламжа үзүүлэгдэжэ байна. Ороной эрхим түрүү научна ба медицинскэ хүсэнүүд, Москва болон бусад хотонуудай тусхай шэглэлтэй клиникэнүүд хабаадуулагданхай. Медицинын мүнөөнэй эгээл hайн хэрэгсэлнүүд тэдэнэй мэдэлдэ үгтэнхэй.

КПСС-эй ЦК-гай, Совет правительствын үмэнэhөө наhа барагшадай бүлэнэртэ, түрэлхидтэ, ажалша коллективүүдтэ, энэ аюул усалhаа хохидоhон, уйдхар гашуудалда дайрагдаhан бүхы хүнүүдтэ гүнзэгы сэдьхэлhээ шаналал гашуудалаа мэдүүлнэб. Наhа барагшадай болон хохидогшодой бүлэнэр тухай Совет правительство анхарал оролдолго хандуулха юм.

Нүүлгэгдэгшэдые үнэн зүрхэнhөө халуунаар угтан абаhан районуудай хүн зондо эгээл гүнзэгы сэдьхэлэй талархалаа мэдүүлнэбди. Тэдэнэр хүршэнэрэйнгөө уйдхарые өөhэдынгөө гашуудал мэтээр, манай арадай hайн hайхан ёhо заншалнуудай үндэhөөр хүлеэн абажа, энэрхы дулаанаар, анхарал оролдосотойгоор хандаhан байна.

Хохидогшодто шаналал гашуудалаа, талархалаа мэдүүлжэ, дэмжэжэ байhанаа элирхэйлhэн олон мянган бэшэгүүд, телеграмманууд совет хүнүүдhээ, мүн гадаадын оронуудай эрхэтэдhээ КПСС-эй ЦК-да, Совет правительствада ороно. Зунай үедэ үхибүүдые абахаар, материальна туhаламжа үзүүлхээр бэлэн байhанаа олохон совет бүлэнүүд мэдүүлнэ. Аюул усалай болоhон райондо хүдэлмэри хэхыень эльгээхэ тухай гүйлтанууд олоор ороно.

Энэ энэрхы hайхан сэдьхэл, хүсэл эрмэлзэл, зан ябадал бидэнэй хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлые хүдэлгэнгүй байжа шадахагүйл.

Хүнүүдтэ туhалха гээшэ манай түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно гэжэ үшөө дахин дабтаха байнаб.

Тиихэтээ хамта энэ станцида, оршон тойронхи нютагуудта аюул усалай хэмжээе хизаарлаха талаар эршэмтэй хүдэлмэри хэгдэнэ. Айхабтар хүндэ хүшэр байдалда гал түймэрые саража, тэрэнэй бусад энергоблогуудта дэлгэрэн таралгые зайсуулжа шадаhан байгаа. Станциин хүдэлмэрилэгшэд бусад гурбан реакторые зогсоожо, тэдэниие аюулгүй байдалда оруулба. Тэдэнэр саг үргэлжын хиналтада абтанхай.

Бултадаа — түймэр сарагшад, транспортнигууд, барилгашад, медигүүд, химическэ хорото зүйлнүүдhээ хамгаалалта хэхэ тусхай частьнууд, вертолетчигууд болон Оборонын министерствын, Дотоодын хэрэгүүдэй министерствын бусад подразделенинүүд шанга шалгалта баряа, мүнөөшье барижа байна.

Иимэ орёо хүндэ эрхэ байдалда тохёолдоhон аюул усалые эрдэм ухаанай үндэhөөр зүбөөр сэгнэлгэhээ ехэ юумэн дулдыдадаг. Ушарынь юуб гэхэдэ, энээнгүйгөөр аюул усалтай, тэрэнэй хойшолонгуудтай тэмсэлдэ үрэ түгэс хэмжээнүүдые абажа, хэрэглэжэ болохогүй байна. Наукануудай академиин манай элитэ ехэ эрдэмтэд, союзна министерствэнүүд болон албан зургаануудай, Украинын болон Белоруссиин түрүү мэргэжэлтэд энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлбэ.

Хүнүүд баатар габьяатайгаар, шэн зоригтойгоор хүдэлөө, мүнөөшье хүдэлжэ байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юрэдөө, эдэ эрэлхэг хүнүүдэй нэрэнүүдые дурдаха, тэдэнэй гаргаhан баатаршалганuудые үндэрөөр сэгнэхэ аргатай болохо байhанаа ойлгонобди.

Айхабтар ехэ аюул усалай тохёолдобошье, манай хүнүүдэй эрэлхэг зоригой, мэргэжэл шадабариин, уялгадаа үнэн сэхэ байhанай ашаар, бүхы хүнүүдэй аюул усалай уршаг хойшолонгуудые усадхалгада хабаадаhан, бүхы хүнүүдэй эбтэй эетэй байhанай ашаар hүйдхэл хохидол нилээд хизаарлагдаhан байгаа гэжэ хэлэхэ дүүрэн үндэhэ баримтатайбди.

Нухэдүүд, гансал атомай электростанциин оршондо бэшэ, харин хүндэ хүшэр аюул усалтай тэмсэжэ байhан хүнүүдые шухала бүхы юумээр хангажа байhан ороной научна институдуудта, олохон предприятинуудта энэ зорилго бэелүүлэгдэнэ.

Аша үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые абаhанай ашаар, бэрхэшээл түбэгүүд зайсуулагдаа гэжэ мүнөө хэлэжэ болоно. Эгээл ехэ уршаг хойшолонгуудые усадхажа шадаабди. Зүгөөр тохёолдоhон үйлэ хэрэг гүйсэд зайсуулагдаа гэжэ хэлэхэнь үшөөл эртэ юм ааб даа. hанаагаа амаржа болохогүй. Үшөөл ехэ, удаан сагай хүдэлмэри урдамнай хүлеэнэ. Станциин оршондо, дүтэ шадарай нютагуудта радиациин хэмжээн мүнөө хүнүүдэй бэеын элүүртэ үшөөл аюултай байhаар.

Тиимэhээ аюул усалай хойшолонгуудые усадхалгын хүдэлмэри мүнөөдэрэймнай түрүүшын ээлжээнэй зорилго болоно. Электростанциин ба тосхоной оршон тойронхиие, гэр байрануудые, түхеэрэлгэ хэрэгсэлнүүдые арюудхан сэбэрлэхэ талаар үргэн ехэ программа зохёогдожо, бэелүүлэгдэхэ байна. Энэ талаар хүн зон, материально-техническэ нөөсэнүүд элсүүлэгдэнхэй. Гол мүрэнүүдэй, нуур сөөрэмүүдэй уhые радиацяар бузарлуулхагүй зорилготойгоор станциин оршондо, хүршэ нютагуудта хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ.

Газар дээрэ, уhан соо, агаарта радиациин таралгын хэмжээе саг үргэлжэ адаглан хинаха ябуулга эмхидхэгдэнхэй. Сагай уларил шэнжэлгын албанай эмхинүүд шухала хэрэгтэй техническэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай, тусхай түхеэрэлгэтэй самоледуудые, вертоледуудые, газар дээрэ хиналта хэхэ пунктнуудые хэрэглэнэ.

Эдэ бүхы хүдэлмэриин бага бэшэ саг ээлхэ, айхабтар ехэ хүсэ шадал эрихэ байhаниинь ойлгосотой ааб даа. Тэрэ түсэбэй ёhоор, нарин нягтаар, эмхитэйгээр бэелүүлэгдэхэ ёhотой. Энэ газарые хүнүүдэй энхэ элүүртэ, ажабайдалда тон аюулгүй болгохые оролдохо зэргэтэйбди.

Энэ хэрэгэй үшөө нэгэ талада тогтожо хэлэнгүй байжа шадахагүйб. Чернобыльдо болоhон аюул усал тухай гадаадын оронуудта ямараар хандаhыень эндэ хэлэнэб. Манайда тохёолдоhон аюул усалые, иимэ орёо хүшэр эрхэ байдалда бидэнэй бэелүүлhэн ябуулгануудые бүхы дэлхэй hайнаар ойлгожо хандаhан байна гэжэ тэмдэглэхэ шухала.

Хүндэ хүшэр оршон байдалда совет арадтай hанал нэгэтэй байhанаа харуулhан социалис оронуудай ханинартаа гүнзэгы сэдьхэлhээ баясхалан хүргэнэбди. Үнэн зүрхэнэй талархалаа мэдүүлhэнэйнь, дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө бусад гүрэнүүдэй политическэ ба ниитын ажал ябуулагшадта баяр талархалаа мэдүүлнэбди.

Аюул усалай хойшолонгуудые зайсуулгада туhаламжа үзүүлхээр бэлэн байhанаа харуулhан гадаадын эрдэмтэдтэ, мэргэжэлтэдтэ баяр хүргэнэбди. Үбшэнтэдые эмнэлгэдэ американ медигүүд Р. Гейл, П. Тарасаки гэгшэдэй хабаадажа байhыень тэмдэглэхые, мүн зарим түхэлэй техникэ, материалнуудые, эм домуудые худалдажа абаха тухай манай гүйлтада дары түргөөр харюусаhан оронуудай худалдаа наймаанай бүлэгөөрхидтэ баясхалан хүргэхые хүсэнэб.

Атомай элшэ хүсэнэй талаар уласхоорондын агентствын (МАГАТЭ) болон тэрэнэй генеральна директор Ханс Бликсын зүгhөө Чернобыльскын атомна электростанцида болоhон аюул усалда бүтэмжэтэй hайнаар хандаhыень hайшаалтайгаар сэгнэнэбди.

Ондоогоор хэлэбэл, манайда тохёолдоhон гай тодхорто, манай хүндэ хүшэр зорилгонуудта үнэн зүрхэнhөө хандаhан хүнүүдэй талархалые үндэрөөр сэгнэнэбди.

Чернобыльдо болоhон аюул усалые НАТО-гай зарим оронуудай, илангаяа США-гай правительствануудай, политическэ ажал ябуулагшадай, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүдэй ямараар угтаhыень анхаралдаа абангүй, политическэ сэгнэлтэ үгэнгүй байжа болохогүй. Тэдэнэр Советскэ Союзда зүрюу харша хардалга гүрдэлгэтэ ябуулгануудые үргэнөөр дэбэргэhэн байгаа. Эдэ үдэрнүүдтэ юун тухай хэлэгдээгүй, бэшэгдээгүйб даа — «олон мянган хохидогшод», «наhа барагшадай хүүр», «хосорон hалаhан Киев» тухай, «бүхы Украинын газар хорлогдоо» гэхэ мэтэ тухай.

Юрэдөө, hэшхэл үнгэгүй, харата муухай хардалга гүрдэлгэтэй ушарhан байнабди. Эдэ бүхы юумэн тухай дурсахада таарамжатай бэшэшье hаань, хэлэхэ ушартай болонобди. Бидэнэртэ ямар юумэнэй тохёолдуулагдаhан тухай уласхоорондын олониитын мэдэжэ абахыень хүсэнэбди. Иимэ харата ябуулганууд ямар юумэндэ үндэhэлhэн байгааб? — гэhэн асуудалда харюу үгэхэ хэрэгтэй.

Авари тухай үнэхөөр мэдээсэлшье, Чернобыльдохи, Украинадахи, Белоруссидахи, али болохо ондоо газарай, нүгөөдэ ороной хүнүүдэй хуби заяан тэрэниие эмхидхэгшэдые hонирхуулаагүй. Советскэ Союзые, тэрэнэй гадаадын политикые муута болгохын, мүн ядерна туршалгануудые болюулха, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые усадхаха талаар совет дурадхалнуудай нүлөөе hуладхахын, уласхоорондын оршомдо США-гай ябуулдаг политикые, дай жүрөөдэдэг хараа шугамые улам ехээр шүүмжэлэлгые hуларуулхын тула энэ гэнэ усалые хэрэглэхые тэдэнэр оролдоhон байха юм.

Сэхынь хэлэхэ болоо haa, баруунай зарим политигууд уласхоорондын харилсаае hайжаруулха арга боломжонуудые болюулха, социалис оронуудта hэжэг түрүүлхэ, этигэл найдал бууруулха тон тодорхой зорилгонуудые табиhан байна.

haяшаг Токиодо боложо үнгэрhэн долоон гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэшье эдэ бүгэдэ эли тодоор харагдаhан байна. Тэдэнэр юун тухай дэлхэйн хүн зондо хэлэжэ үгөөб, ямар аюулнууд тухай хүн түрэлтэндэ hануулга хээб? Ливи үндэhэ баримтагүйгөөр терроризмда гэмнэгдэhэн байгаа, Чернобыльдо болоhон гэнэ усал тухай Советскэ Союз мэдээсэлнүүдые «дутуу үгөө» гээд үшөө хэлэгдээ. Тиихэдэ буу зэбсэг үрдилдэн бүтээлгые хайшан гэжэ болюулхаб, дэлхэйе ядерна дайнай аюулhаа яажа абархаб гэhэн эгээл гол асуудал тухай нэгэшье үгэ хэлэгдээгүй. Совет үүсхэлнүүдтэ, мүн ядерна туршалгануудые болюулха, хүн түрэлтэниие ядерна болон химическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдhээ сүлөөлхэ, юрын буу зэбсэгүүдые хороохо тухай манай тодорхой дурадхалнуудта харюу болгон нэгэшье үгэ хэлэгдээгүй.

Эдэ бүгэдые яажа ойлгохоб? Өөhэдтэнь таарамжагүй, гэбэшье бодото байдалhаа үндэhэлhэн, бүхы дэлхэйдэ тон шухала эдэ асуудалнуудhаа дэлхэйн олониитын анхаралые hамааруулхын тула Токиодо сугларhан капиталис гүрэнүүдэй толгойлогшонор Чернобыльдохи гэнэ усалые хэрэглэхые оролдоо гэжэ hанагдана.

Чернобыльскын станци дээрэ болоhон авари, тэрээндэ хүнүүдэй хандалга политическэ бата бодолой шалгалта болоо үгөө. Хоёр ондоо хандаса, хоёр ондоо зан ябадал үшөө дахин элирээ.

США-гай хүтэлбэрилхы бүлэгөөрхид болон тэдэнэрэй эгээл дүтын союзнигууд — тэдэнэй дундаhаа ФРГ-е онсолон тэмдэглэлтэй — зүүнэй болон баруунай оронуудай хоорондо хүшэр хүндөөр үнгэргэгдэжэ байhан хөөрэлдөөе хүгжөөхэ замда нэмэлтэ haалта бии болгохо, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые үрдилдэн бүтээлгые сагааруулха ээлжээтэ арга боломжо болгон энэ ушарые хэрэглэхые оролдоо. Тэрээнhээ байтагай, СССР-тэй хөөрэлдөөнүүдые, мүн хэлсээнүүдые хэжэ болохогүй гэжэ дэлхэйдэ баталан харуулха, тиигэжэ дайн сэрэгтэ бэлдэлгэдэ үргэн зам нээхэ hэдэлгэ хэгдэhэн байгаа.

Бидэ энэ гэнэ усалые тад ондоогоор хүлеэн абаабди. Энэмнай хонхын үшөө нэгэ сохисо, ядерна үе сагта шэнэ политическэ гуримаар бодомжолхо ба шэнэ политика бэелүүлхэ шухала тухай үшөө нэгэ аймшагтай hануулга болоно гэжэ бидэ ойлгонобди.

КПСС-эй XXVII съездын зохёон хараалhан гадаадын политическэ хараа шугам үнэн зүб, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые сүм усадхаха, ядерна тэhэрэлгэнүүдые болюулха, гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые үнэхөөрөө хангаха бүгэдэ ниитын системэ байгуулха тухай манай дурадхалнууд ядерна зуун жэлдэ бүхы оронуудай политическэ хүтэлбэрилэгшэдтэ табигдадаг шанга эрилтэнүүдтэ харюусана гэжэ эдэ бүгэдэ бидэнэй этигэл найдалые бүри бэхижүүлээ.

Мэдээсэлнүүд «дутамагаар» үгтөө гэhэн шууяа гаргагдаhан, тэрээн тушаа политическэ удха шанартай, шэнжэтэй тусхай ябуулга үүдхэгдэhэн байна. Энэнь hанаанhaa абтаhан юумэн. Энээниие удаадахи баримта гэршэлнэ. 1979 ондо «Тримайл Айленд» гэhэн АЭС-тэ ямар гэнэ усалай болоhон тухай американ засагаархид арбан үдэр үнгэрhэн хойно өөрынгөө конгрессто дуулгаhан, харин хэдэн hара үнгэрhэн хойно дэлхэйн олониитэдэ мэдээсэhэн байгаа бшуу.

Харин бидэнэй ямар хэмжээнүүдые абаhан тухай би хэлээ гээшэб.

Өөрынгөө арад зондо ба гадаадын оронуудта мэдээсэл хүргэлгэдэ хэнэй хайшан гэжэ хандадаг тухай шүүбэрилхэ арга боломжо эдэ бүгэдэ олгоно.

Тиигэбэшье энэ хэрэгэй уг удхань ондоо. Чернобыльскын АЭС-тэ болоhон авари, мүн Америкын, Англиин болон бусад атомна станцинуудта болоhон гэнэ усалнуудшье бүхы гүрэнүүдэй урда тон шухала асуудалнуудые табина, тэдээндэ харюусалгатайгаар хандаха шухала гэжэ бидэ тоолонобди.

Мүнөө үедэ дэлхэйн элдэб оронуудта 370 гаран атомна реактор хүдэлжэ байдаг. Атомна элшэ хүсые хүгжөөнгүйгөөр, дэлхэйн экономикые ерээдүйдэ хүгжөөжэ болохогүй. Манай орон дотор дүн хамта 28 миллионhоо дээшэ киловатт хүсэтэй 40 реактор хүдэлдэг. Амгалан тайбан зорилгоор хэрэглэгдэдэг атом хүн түрэлтэндэ ехэ аша туhатай гээд мэдээжэ.

Гэбэшье бидэ бултадаа ехэ болгоомжотой наринаар хүдэлхэ, атомай ядродо бии байhан айхабтар ехэ ба hүрөөтэй хүсэнүүдые аюулгүйгөөр хэрэглэлгые хангалгада эрдэм ухаанай болон техникын арга боломжые элсүүлхэ уялгатай гээшэбди.

Эрдэм-техникын дэбжэлтын саашадаа хүгжөөгдэжэ байгаа эрхэ байдалда техникын найдамтай, аюулгүй байлгын асуудалнууд, гурим, журамай болон эмхидхэлэй асуудалнууд тон шухала удха шанартай гэжэ Чернобыльскын гэнэ усал бидэндэ арсашагүй hургаал болобо. Хаа хаанагүй бүхы юумэндэ шанга эрилтэ табиха хэрэгтэй.

Саашань хэлэхэдэ, Атомна элшэ хүсэнэй талаар уласхоорондын агентствын (МАГАТЭ) хэмжээгээр харилсаа холбоо гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэй гэжэ бидэ тоолонобди. Юун тухай бодожо үзэлтэйб?

Нэгэдэхинь. Атомна элшэ хүсэ эрхилдэг бүхы гүрэнүүдэй нягта харилсаа холбооной үндэhэ hуури дээрэ ядерна элшэ хүсэ аюулгүйгөөр хүгжөөхэ уласхоорондын арга гурим байгуулха. Тиигэжэ АЭС-үүдтэ гэнэ усалай болоходо ба юумэнэй эбдэрхэдэ, илангаяа радиоактивна бодосуудай агаарта тарахада, дары түргөөр нэгэ нэгэндээ мэдээсэхэ гурим тогтоохо хэрэгтэй. Аюултай ушарнуудай тохёолдоходо, нэгэ нэгэндээ түргэн туhаламжа үзүүлхэ зорилгоор хоёр талыншье, мүн олон талыншье үндэhэ hуури дээрэ уласхоорондын иимэ харилсаа байгуулха баhал шухала.

Хоёрдохинь. Эдэ бүхы асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхын тулада Венэдэ МАГАТЭ-гэй хүтэлбэри доро уласхоорондын нэрэ хүндэтэй тусхай конференци зарлабал, hайн бэлэй.

Гурбадахинь. МАГАТЭ бүри 1957 ондо байгуулагдаhан байгаа. Тэрэнэй арга боломжонууд болон штадууд мүнөөнэй ядерна элшэ хүсэнэй хүгжэлтын хэмжээндэ таарахаяа болинхой. Энээниие хараада абан, уласхоорондын энэ онсо шухаг эмхиин үүргые дээшэлүүлбэл, арга боломжонуудые үргэдхэбэл, зүйтэй байха hэн. Советскэ Союз энээндэ бэлэн.

Дүрбэдэхинь. Манай hанамжын ёhоор, амгалан зорилгоор ядерна элшэ хүсэ хэрэглэлгые аюулгүйгөөр хүгжөөлгые хангаха талаар хэмжээнүүдтэ ООН-иие, мүн Элүүрые хамгаалгын бүхэдэлхэйн эмхи (ВОЗ) болон Оршон тойронхи дайдые хамгаалха талаар ООН-ой программа (ЮНЕП) мэтын иимэ тусхай эмхи зургаануудые бүри эдэбхитэйгээр хабаадуулха шухала.

Бэе бэеhээ дулдыданги манай дэлхэй дээрэ амгалан зорилгоор хэрэглэгдэдэг атомай асуудалнуудhаа гадна дайнай зорилгоор хэрэглэгдэхэ атомай асуудалнууд бии гээд мартажа болохогүй. Энэмнай мүнөөдэр гол шухала. Хэрбээ ядерна дайнай эхилээ гээшэ hаань, хүн түрэлтэндэ ямар ехэ аюул тохёолдохоб гэжэ Чернобыльдо болоhон авари үшөө дахин эли тодоор харуулаа. Юуб гэбэл, нөөсэлэгдэhэн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүд Чернобыльскын АЭС-тэ болоhон гэнэ усалhаа hурагүй аймшагтай бшуу.

Ядерна асуудалнуудта анхаралай ехээр табигдажа байхада, Совет правительство арад зонойнгоо болон бүхы хүн түрэлтэнэй аюулгүй байдалтай холбоотой бүхы эрхэ байдалые сэгнэжэ үзөөд, гансал өөрынгөө талаhаа ядерна туршалгануудые болюулха болзорые байгша оной августын 6 болотор hунааха шиидхэбэри баталан абаба. 40 гаран жэлэй саада тээ тэрэ үдэр Японой Хиросима хото дээрэ түрүүшын атомна бомбо хаягдажа, хэдэн зуугаад мянган хүн хосорон hалаhан hэн.

Хүн түрэлтэндэ тохёолдоhон аюулай хэмжээе тон харюусалгатайгаар сэгнэжэ үзэхые, дэлхэйн хамтаралай hанамжые дуулахые Холбоото Штадуудые бидэ дахин уряалнабди. США-е хүтэлбэрилжэ байhан хүнүүд, хүнүүдэй ами наhан ба элүүр энхэ тухай hанаагаа табидаг байhанаа хэрэг ябуулгаараа гэршэлэн харуулаг лэ.

Бидэниие хүлеэн абахаар бэлэн Европын ямаршье гүрэнэй ниислэлдэ, үгышье haa Хиросимада дары түргөөр уулзажа, ядерна туршалгануудые болюулха тухай хэлсэхые Президент Рейгандэ хэлэhэн дурадхалаа би батадханаб.

Уласхоорондын харилсаануудта шэнээр хандаха, буу зэбсэгүүдые яаралтайгаар бүтээлгые болюулгын, дэлхэй дээрэхи политическэ байдалые эрид hайжаруулгын аша туhада ондо ондоо социальна байгуулалтатай гүрэнүүдэй хүсэлэл оролдолгонуудые нэгэдүүлхэ эрилтэ ядерна зуун жэлээр шангаар табигдана. Тиихэдэл бүхы оронуудай болон арадуудай хоорондо үрэ түгэс харилсаа холбооной шэнэ хараа замууд нээгдэжэ, энэнь газар дэлхэйн бүхы хүнүүдтэ ашатай туhатай байха бшуу!

…ДЭБХИ ҮҮСХЭЛ БАДАРУУЛХА

[illegible] байhан дутуу дундануудые зайсуулха шухала. hонигүй, [illegible] орлогшо генерал-полковник Д. Волкогонов, ВЛКСМ-эй ЦК-[illegible] …жэ М. Беликов (Украина) мэдүүлбэ. Чернобыльскын АЭС-[illegible]

(ТАСС).

ХАРТААБХА ТАРИНА

Байгша ондо хартаабхын [illegible] шүүд тарилгынгаа газарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулhанай hүүлээр хартаабхаяа hуулгана. Бүхыдөө 300 гектарта тарилга хэхэ түсэбтэй хартаабхашад байгша [illegible]

В. ШИРДАРМАЕВ.

УЛААН ТУГ БАРЮУЛАГДАБА

Барилгын «БАМтоннельстрой» [illegible]

В. ТУЛАЕВ.

ШАНАРТА—ОНСО АНХАРАЛ

[illegible]

Е. АЛЕКСАНДРОВ.

УЛАСХООРОНДЫН СИМПОЗИУМ

[illegible]

(ТАСС).

ХОНОГОЙ 1132 ГРАММААР

[illegible]

Редактор Б. ГАРМАЕВ

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АЖАЛДАМНАЙ СЭХЭ НҮЛӨӨЛХЭ

Партиин XXVII съездын шиидхэбэринүүд соо «Ажалай бүтээсэ 14—16 процентээр дээшэлүүлхэ, продукциин оорын үнэ сэн 2—3 процентээр хямдаруулха» гэһэн зорилго оронойнгоо модошодой урда табигдаһан байха юм. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула байгша оной түсэбэй 55 процентые майн 1 болотор сүм дүүргэхын түлөө Бүхэсоюзна социалис мүрысөөн модошодой дунда дэлгэрээ һэн.

Манай Хурамхаанай леспромхозой коллектив энэ мүрысөөндэ оролсоод, 156,8 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, абаһан социалис үүргэнүүдээ урагшатай дүүргэжэ, ажалай ехэ амжалта туйлаа. Һүүлэй хэдэн жэлэй туршада предприятимнай коллектив түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэжэ шададаггүй һэн. Тиимэһээ энэ амжалта манда тон сэнтэй болоно. Юуб гэхэдэ, коллектив [illegible] ехэ зоригонгоо дүүргэхэ арга боломжотой байһанаа хүн бүхэн бодотоор итгэбэ бшуу.

Энэ амжалтада экипаж, бригада бүхэнэй коллективэй гол түрүү хубита оруулаа. Эдэ коллективүүд түсэбтэ даабаринуудаа, абаһан үүргэнүүдээ холо үлүүлэн дүүргэнэ, мүрысөөнэй түрүү үедэ коммунис ажалай эрхим жэшээ харуулһан байна. Жэшээлхэдэ, [illegible] Ленинэй орденто шагнагдаһан В. С. Щукинай хүтэлбэрилдэг бригада партиин съездын боложо байха үедэ халаанай туршада 450—500 кубометр модо бэлэдхэжэ, хоёр үдэрэй даабариие дүүргэдэг байгаа. Үндэр бүтээсэтэ ажалаараа шалгардаг Г. М. Низовцевэй бригада нэгэдэхи кварталай туршада үдэр бүриингөө даабарии дунда зэргээр 170 процент дүүргэдэг һэн. В. Т. Брюков, В. А. Сидоров, А. В. Емельянов гэгшэдэй экипажууд жолоошодой дундаһаа шалгаржа гараа. Тэдэнэр майн 1 болотор 6946 кубометр модо зөөхэ түсэбтэй һэн, бодото дээрээ 13394,2 кубометр модо доодо склад зөөжэ, даабаряа 2 дахин үлүүлһэн байна. Жолоошодой бүхы экипажууд даабаринуудые болзорһоноо урид дүүргэжэ шадаа. Манай ой модоной «Майский» гэжэ пунктын хүдэлмэришэд 80 202 кубометр модо бэлэдхэжэ, даабаринуудаа мүн лэ болзорһоноо урид дүүргэжэ гараа.

Леспромхозоймнай коллективэй туйлаһан амжалтанууд [illegible] һаалта амарха ёһогүйбди гэжэ һайн ойлгоно. Манай түсэбые [illegible] мүрысөөнэй эршэ дэлисые һуладхангүй, хабар-зунай үедэ габшагайгаар ажаллаха болонобди. Тиимэһээ холын участогууд хүрэтэр түхэрэөн жэлэй туршада ашаглагдаха харгы бариха хэрэгтэй. Мүн Байгал далай шадархи ой тайгада шалгадаг хадаа, оршон тойронхи байгаали хамгаалха, тэрэнэй нөөсэ баялигуудые зүбөөр хэрэглэхэ ёһотойбди. Энэ талаар манда зарим дутуу дундануудаа дайралдана. Ойдо модо отолһон газарта жэлдээ 30 мянган кубометр модоной үлэгдэлнүүд үлэжэ, [illegible] байгаалиие бузарлана. Мүнөө коллективэймнай урда ойн үлэгдэлнүүдые технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ зорилго табигдана. Энэ уялга СССР-эй экономическа ба социальна хүгжэлтын гол шэглэлнүүд соо «Ой модоной, целлюлозо-саарһанай ба модо болбосоруулдаг промышленностиин [illegible]» гэжэ тодо хурсаар зөөгдэнэ. Үйлэдбэридэ тодхогдохоор хараалагдаһан модо болбосоруулдаг, технологическа зомгоол гаргадаг түхеэрэлгэнүүд дүүрэн хүсэндөө ашаглагдажа эхилхэ. Энээнэй ашаар жэлдээ 300—400 мянган түхэригэй олзо доходо абтаха зэргэтэй. Мүн тиихэдэ товарна продукци үйлэдбэрилэн гаргалга [illegible] болоно бшуу.

Арбан хоёрдохи табан жэлдэ ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлхын тула элдэб хэмжээ ябуулагдана. [illegible] лэй үедэ бэлэдхэгдэһэн энэ модо автомашинаар зөөгдэжэ гаргагдаха юм.

Ой модоной «Майский» пунктда автомашинада модо ашадаг тусхай түхеэрэлгэ тодхогдохо ёһотой. Тус пунктые болбосон түхэлтэй болгохын тула электрын элшэ хүсэ дамжуулдаг утаһан ниишэ татагдаха юм. Эдэ бүгэдэ хэмжээ ябуулагдаһан [illegible] жа, коллективэй түсэбэй дүүргэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ бшуу.

В. ПАРАМОНОВ,
Хурамхаанай леспромхозой ой модоной пунктын начальник, Социалис Ажалай Герой.

XII ТАБАН ЖЭЛ: ХУРДАДХАЛГЫН ЗАМААР

НӨӨСЭНҮҮДЫЕ САГ ҮРГЭЛЖЭ БЭДЭРХЭ

Манай районой коммунистнуудай, бүхы ажалшадай анхаралынь энэ үедэ КПСС-эй XXVII съездын материалнуудые шудалалгада, зүёшэн хэлсэлгэдэ хандуулагданхай. Эдэ шухала документнүүд соо оронной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха, эрдэм-техникын дэбжэлтэдэ үндэһэлэн, үйлэдбэриие эршэтэй түргэнөөр хүгжөөхэ, ашаг үрыень дээшэлүүлхэ гэһэн партиин хараа шэглэл найруулагдаа бшуу.

Совет хүнүүдэй һуудал байдалые улам һайжаруулха, манай ороной экономическа болон өөрыгөө хамгаалха хүсые зохихо хэмжээндэ байлгаха, дэлхэй дээрэ нэрэ хүндыень бэхижүүлхэ хараа зорилготой эдэ документнүүдые коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд халуунаар һайшаан дэмжэжэ байна.

Партиин эдэ документнүүдые шудалхадаа, нэн түрүүн шэнэ табан жэлэй эхиндэ өөрынгөө районой, коллективэй түйлаһан үйлэдбэриин дүнгүүдые шүүмжэлхы ёһоор сэгнэн шэнжэлхэ ёһотойбди.

Районоймнай промышленность продукци худалдаха үнгэрһэн табан жэлэйнгээ даабарие 10—12 миллион түхэригөөр дүүргээгүй гэжэ хэлэлтэй. Тодорхойлбол, 1983 ондо 9 миллион түхэригэй продукци дутуу үгэһэн Шэнэ-Бэрээнэй гол завод ехэ гээгдэлдэ оронхой. «Забайкаллес» нэгэдэлэйшье предприятинууд XI табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй түсэбтэ даабаринуудые 4—5 миллион түхэригөөр дүүргээгүй. Эдэ гээгдэлнүүдэй ушар шалтагаануудынь элдэбын ааб даа. Һэльбэн шэнэлэлгэ, удаа удаагаар тохёолдоһон үернүүд гэхэ мэтын зайлашагүй шалтагаанууд байгаа юм бээ. Теэд олонхи ушарта предприятинууд үйлэдбэрез инженерна талаар муугаар бэлдэһэнэй, ажалаа һулаар эмхидхэһэнэй, хүдэлмэриин сагые ехээр гээһэнэй, үйлэдбэриин гол хүсэнүүдые дутуугаар ашаглаһанай эсэстэ гэхэ гү, али гол түлэб өөрынгөө гэмээр иигэжэ доройтолон байха юм. Эдэ бүхы асуудалнуудые урагшатайгаар шиидхэхын тула нэрлэгдэһэн предприятинуудай коллективүүд хангалтагүй байдалайнгаа ушар шалтагаануудые һайса бодомжолон үзэхэ уялгатай гээшэ. Ажалшадай экономическа һуралсал энэ талаар иланхаяа ехэ үүргэтэй байхал.

Һурагшадайнгаа эдэбхи үүсхэл бадаруулха, тэдээнтэй хамта бии байгаа бүхы нөөсэнүүдээ тодорхойлон ашаглаха аргануудые олохо гээшэ пропагандистнуудай түрүүшын ээлжээнэй уялга ха юм.

Мүнөөдөө ганса «Татарский ключ» уурхайн коллектив амжалтануудаараа омогорхохо эрхэтэй. Тэндэхид продукци гаргаха, худалдаха талаар табан жэлэйнгээ даабаринуудые дүүргээ, экономическа шухала дүнгүүдээрээшье һайн байдалтай.

Районой агропромышленна нэгэдэл муу бэшэ үрэ дүнгүүдтэй гэжэ тэмдэглэе. Ноонһоо бэшэ хүдөө ажахын продукциин гол зүйлнүүдые үрэндэ худалдаха табан жэлэйнгээ түсэбтэ даабарие районмнай дүүргээ. Парти хадаа үнэн сэхэ, бүтээсэ ехэтэй хүдэлмэриин нэрэ хүндые али болохоор дээшэлүүлхын түлөө, хүдэлмэридөө үүсхэл эдэбхитэйгээр, зохёон байгуулхы ёһоор хандадаг ябадалые хүгжөөхын, ажалда коммунис ёһоор хандаха ёһо заншалые бэхижүүлхын түлөө саашадаашье хододоо һаналаа табижа байха гэжэ XXVII съездээр баталагдаһан КПСС-эй Программын найруулга соо заагдаа һэн.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабарие дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ Загарайн бройлерно фабрикын, Онохойн совхозой, Хүрбын туршалга-үйлэдбэриин ажахын коллективүүд эршэтэйгээр дабшана.

XXI партсъездын, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозуудта үнгэрэгшэ жэлдэ орооһо таряанай үндэр ургаса абтанхай. Онохойн совхозой овощ ургуулагшад, малшад үндэр дүнгүүдые түйлаа.

Хамтын подрядай гуримые нэбтэрүүлгэ у д а а р н а. Үнгэрэгшэ, 1984—1985 онуудай һуралсалай жэлдэ «Хамтын гуримаар ажахые эмхидхэлгэ ба бригадын ажахын тоосоон» гэһэн темые 37 һургуулида 1030 һурагшад шудалаа һэн. Гэбэшье ажалые эмхидхэлгын түрүү энэ гурим ехэ удаанаар нэбтэрүүлэгдэнэ гэжэ тэмдэглэлтэй. Мүнөө ганса Онохойн модоной комбинадай модо хэмжүүрлэн тайрагшадай бригаданууд ажахын гүйсэд тоосооной гуримаар хүдэлдэг юм. Ушарынь гэбэл, пропагандистнууд үнгэрэгшэ жэлдэ энэ талаар ашаг үрэ багатайгаар хүдэлжэ, коллективүүдтэ бригадна подрядай гуримые нэбтэрүүлхэ гол зорилгоёо бэелүүлжэ шадаагүй бшуу. Тиимэһээ мүнөө жэлдэ экономическа һургуулинуудта шэнэ темэнүүдые шудалан үзэхэ зуураа ажалые эмхидхэлгын түрүү гурим нэбтэрүүлхэ талаар эхилһэн хүдэлмэриеэ түгэсхэлдэнь хүргэхэ ёһотойбди.

Эрдэм-техникын дэбжэлтые түргэдхэлгын асуудалнуудта зорюулагдаһан темые Онохойн модоной комбинадай, Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой, бусад предприятинуудай 313 мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар тодорхой экономикын 10 һургуулида шудалжа байна.

Үйлэдбэриие эршэдхэхэ тухаа предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй уридшалан анхаралаа хандуулжа эхилһэниинь һайн гээшэ. Теэд олохон предприятинуудаймнай үйлэдбэриин гол фонднуудай ашаг үрэнь жэлһээ жэлдэ юундэ доошолно гээшэб?

Шэнэ-Бэрээнэй гол завод, Загарайн карьероуправлени, Горхоной леспромхоз гэхэ мэтэ предприятинууд иимэ байдалда оронхой. Мүн Онохойн модоной комбинадай, «Татарский ключ» уурхайн управлениин гол фонднуудай ашаг үрэнь дээшэлнэгүй. Гарай ажалые оньһожоруулга мүн ехээр дээшэлнэгүй.

Түсэбтэ даабаринуудаа амжалтатайгаар дүүргэхын тула предприятинууд бүхы бии байгаа арга нөөсэнүүдээ элирүүлжэ, инженерна болон уралан нарижуулгын хүдэлмэрие һэргээхэ зэргэтэй ха юм. Тиихэдэнь манай районой предприятинууд дээрэ уралан нарижуулгын дурадхалнуудые хэрэглэлгын ашаг үрэ дээшэлнэ бэшэ, харин жэлһээ жэлдэ улам бага боложо байнхай. Энэнь ямар шалтагаантайб гэбэл, предприятинуудай инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй һанал бодол, эдэбхи үүсхэлынь имагтал түсэбөөр хараалагдаһан нарижуулан һайжаруулгын хэмжээ ябуулгануудһаа сааша гаранагүй бшуу. Тиимэһээл эдэ предприятинууд уралан нарижуулгын болон техническэ талаар гээгдэнги байдалда оронхой ха юм.

Һуралсалай жэлдэ түлишэ, түүхэй эд болон электрын элшэ хүсые алмалтын арга замууд үргэнөөр шэнжэлэгдэнэ. Эдэ хэшээлнүүд Онохойн модоной комбинадай, Горхоной болон Шулуутайн леспромхозуудай коллективүүдэй алмалта арьбалалтын талаар муу бэшэ үрэ дүнгүүдые түйлаһандань зарим тэды нүлөө үзүүлээ ёһотой.

Түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые экономическа һуралсалай хэшээлнүүд дээрэ шэнжэлжэ, үйлэдбэридөө нэбтэрүүлһэнэй ашаар эдэ хэшээлнүүд арадай ажахын шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ горитойгоор нүлөөлдэг болонхой.

Үнгэрэгшэ жэлдэ экономическа һуралсалай 158 һургуулида 4636 хүн һурадаг һаа, мүнөө жэлдэ 362 һургуулида 9.574 һурагшад экономическа эрдэм мэдэсэеэ дээшэлүүлжэ байна.

Пропагандист бүхэн һуралсалайнгаа үедэ теоретическэ асуудалнуудһаа гадна үйлэдбэриин тодорхой зорилгонуудые шиидхэхэ талаар даабаринуудые коллективэй н г э э үмэнэ табиха ёһотой. Имагтал бодото эдэ даабаринуу д ы е бэелүүлгэһээ уламжалан, бүхыдөө экономическа һуралсалай, мүн түс пропагандистнуудай хүдэлмэриин ашаг үрэнь тодорхойлогдохо зэргэтэй. Жэшээнь, үнгэрэгшэ һуралсалай жэлые муу дүнгүүдтэйгээр дүүргэһэн Элхиин авто-заһабарилгын завод, Загарайн ой модоной оньһожоруулгада м а л ажахы экономическа дүнгүүдээрээшье гээгдэһэн коллективүүдэй тоодо ороо һэн. Нэдондонойнгоо алдуу эндүүнүүдые шүүмжэлэн хаража, эдэ предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд һуралсалдаа мүнөө жэл харюусалгатайг а а р хандаба. Мүн Шэнэ-Бэрээнэй гол заводой хүтэлбэрилэгшэдэй эмхидхэлэй һайн хүдэлмэрие тэмдэглэлтэй. Энэ коллективэй 1030 хүдэлмэришэд гэхэ гү, али бүхы коллективэй 50 процентнь тодорхой экономикын 8 һургуулида, мүн коммунис ажалай 31 һургуулида һуража байнхай.

Иимэ һайн жэшээнүүдэй хажуугаар дутуу дунданууд үшөөл ушарһаар. Партийна болон профсоюзай зарим комитедүүд экономическа һуралсалда ёһын тэдыдэ, хайша хэрэгээр хандадаг заншалаа орхёогүй зандаа. Ажахы эрхилэлгын шэнэ онол аргануудые, ажалые эмхидхэлгын түрүү гуримуудые хэрэглэлгын, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлхэ хэрэгэй удха шанарые зарим хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд, колхозниигууд хүсэд ойлгоногүй, тиин экономическа талааршье һула бэлэдхэлтэй байһаниинь мүн лэ һаад хээ. Тиимэһээ предприятинуудаймнай хүтэлбэрилэгшэд, партийна болон профсоюзай организацинууд экономическа һуралсалай һургуули бүхэнэй урда тодорхой зорилгонуудые табижа, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, үйлэдбэрилэгдэһэн эд хэрэгсэлнүүдэй өөрынь үнэ сэн доошолуулха, материальна нөөсэнүүдые алмаха гэхэ мэтын асуудалнуудые шиидхэлгэдэ һурагшадаа элсүүлхэ бээз гэжэ найданабди. Хэшээл бүхэнэй үедэ пропагандистнууд партиин документнүүд соо хараалагдаһан шухала зорилгонуудые бэелүүлгэдэ, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалгада, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ һурагшадаа элсүүлэн, тэдээнтээ х а м т а предприяти, участок, бригада бүхэндэ экономическа ургалта түйлаха арга нөөсэнүүдые нэтэрүүгээр бэдэржэ, гүйсэд ашаглахын тула оролдохо уялгатай.

Т. ГУРОВА,
КПСС-эй Загарайн райкомой промышленностиин болон транспортын таһагай инструктор.

СЕМИНАР БОЛОБО

Партийна һуралсалай пропагандистнуудай городской семинар КПСС-эй Улаан-Үдын горкомдо болобо.

«Партиин үүргые, тэрэнэй политическэ, үзэл сурталай болон эмхидхэлэй ажал ябуулгын хэмжээе дээшэлүүлхэ тухай» КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой хоёрдохи секретарь Г. Д. Басаев, «Партиин гадаадын политикын стратегиин гол зорилгонууд ба хараа шэглэлнүүд» гэһэн темээр Бурядай хүдөө ажахын институдай философиин болон научна коммунизмын кафедрын доцент, философиин эрдэмэй кандидат Б. М. Марказов гэгшэд лекцинүүдые у н ш а а. Удаань тэдэнэр суглаагшадай олон асуудалнуудта дэлгэрэнгыгээр харюусаба.

Манай корр.

МАЛ АЖАЛ: өөсэ түүхэтэ һайбари

ҮЛҮҮЛЭНХЭЙ

Түрэл партиингаа XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсоһон Захааминай районой Михайловкын совхозой малшад гүрэндэ мяха тушааха хахад жэлэйнгээ түсэбые уридшалан дүүргэбэ. Эндэ дүй дүршэлтэй малшад Матвей Дондоков, Сергей Соктоев, тэжээл зөөдэг механизатор Федор Яньков гэгшэдэй оруулһан хубита ехэ. Малшадта үнгэрһэн жэлэй октябриин эхээр 180 бурую шахан таргалуулхаар даалгагдаһан юм. Тиин багахан энэ коллектив мяханай комбинадта малаа туд бүреэ 363 килограмм шэгнүүртэйгээр тушаагаа.

Түсэбэй ёһоор, байгша оной түрүүшын хахадта 850 центнер мяха тушааха даабаряа 870 центнертэ хүргөө.

Ц. НАЙДАНОВ.

ЁНХОРОЙ ФЕРМЭДЭ

БАТО-ДОРЖО бага наһанһаа хойшо Мании-Дарин Хандажаповна эжыгээ дахажа, нютагайнгаа ажахын гүүртэ, фермэнүүдээр ундыһан юм. Малша үгай үхибүүд илангаяа ажалша оэрхээр хүмүүжэдэг гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ Бато-Доржошье үглөө, үдэшын һаам хэлсэжэ, үүр сүүрээр бодожо һураһан, эртэшэ журамаа мүнөөшье алдаагүй. Зунай үглөөгүүр эртын наранай холын сэнхир хадануудай саанаһаа үер толоосо сасажа байхада, һаалишад һаамаа захалжа, шүүдэрэй хатаа үдыдэ, эртын һэрюугээр үнеэдээ бэлшээридэнь заладаг. Удаань һаалишад сайлажа, зали абан амараад, мори тэргэеэ хүллэжэ, үбэлжөөнэйнгөө буусын хяаг ногоо сабшаха, тармахаяа яаража ошодог.

Эдэ бүгэдые Бато-Доржо багаһаа хойшо «гарта һабартаараа» хамһалсаһаар, хэлсэһээр ерээ ха юм. Үдын халуунай бууража, үдэшын һэрюу унажа байхада, буусынгаа ногоо ехээр сабшажа, хүхоор хурлаһандаа урматай һаалишад талынгаа зуһалангда бусажа, хүһамаг хорёонуудайнгаа зосоо, газаагуур унаһ бааюулан үдэшынгөө һаамые захалха даа...

— Багаһаа хойшо хэһэн ажални намда тон дүтэ, тэрэниие табан хургандаал мэдэхэ болоһон хойноо нягтаар бүтээжэ байхада бэедэ амар юм даа,— гэжэ Бато-Доржо Хандажапович хүхюун согтойгоор хөөрэнэ.

Бато-Доржо Базаржапов армиин албанһаа бусаһаар түрэл совхоздоо эжыгээ һаажа, харууһалжа байһан, бүлэг үнеэдые даажа абаад, Ёнхорой фермэдэ ажаллажа эхилээ һэн. Хүдэлмэриһөө сүлөө сагтаа нютагайнгаа хүдэлмэришэн-залуушуулай дүнда һургуулида ябажа дүүргээ.

Он жэлэй ошохо тума мэргэжэһэн ажалайнгаа оньһобые улам ухамайлжа, хүдэлмэриин һайн дүнгүүдые түйлажа эхилээ һэн. Ажаллажа байгаад дунда һургуулияа дүүргэһэн, хүдөө ажахын үйлэдбэриин, илангаяа мал ажалай асуудалаар тусхай журнал, номуудые захижа уншадаг, тингэжэ эрдэм мэдэсээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхын хойноһоо оролдожо ябадаг, жэшээтэ журамтай, энэрхы сагаан сэдьхэлтэй залуу һаалишан хүбүүе нютагайнь коммунистнууд нэгэн дуугаар партиин зэргэдэ абаа бэлэй.

Бато-Доржо Базаржапов оролдосотой һайн ажалаараа совхозойнгоо түрүү һаалишадай тоодо ороһоор үйнэйи. Тэрэнэй ажалай габьяае тэмдэглэжэ совхозойнь захиргаан Дунда Азиин хотонуудаар аяншалжа ерэхыень түлөөһэгүй путевкоор шагнаа һэн. 1984 ондо Бато-Доржо Хандажапович совхоз соогоо түрүүлэн, даалгагдаһан үнеэн бүриһөө 3 000 литр һү һаажа эрхимлээ бэлэй. Олон жэлэй туршада ажалай һайн дүнгүүдые түйлаһанайнгаа түлөө Бато-Доржо Базаржапов Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагданхай юм.

— Коммунис ажалай ударник Бато-Доржо Хандажапович Базаржапов һү һаалгаар үнгэрһэн жэлэйнгээ түсэб, уялгануудые дүүргээ һэн. Мүнөөшье ажахынгаа эрхим һаалишадай тоодо ябана. Юрэдөө, ажал хүдэлмэридөөшье, ажабайдалдааашье һайн жалг журамтай манай Бато-Доржо совхозойнгоо урдаа хараха мал ажалай хүдэлмэришэдэй нэгэн гээшэ,— гэжэ эндэхи ажахын партийна бюрогой секретарь Геннадий Гомбоевич Дондоков хэлэжэ байгаа һэн.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б-Д. Базаржапов.

Авторай фото.
Заречный совхоз,
Зэдын район,

Коммунист тухай хөөрөөн

ГАБЬЯАТА КОЛХОЗНИК

Саяан уулын хормойдо, үзэсхэлэн һайхан газарта Ахалик тосхон һууриженхай юм. Шэнэ, томо, гоё һайхан гэрнүүд, сэбэр үйлсэнүүд, тосхоной бүхы шэнжэ шарай үнэр баян, ажалша бэрхэ хүнүүдэй ажаһуудагые абаһаар гэршэлнэ. Энэмнай Ажалай Улаан Тугай орденто «Сибиряк» колхозой отделени юм.

Энэл тосхондо, модо һиилэжэ гоёогдоһон томо гэр соо дайнай ба ажалай ветеран, габьяата колхозник, коммунист Гавриил Парфилович Дёмин наһанайнгаа нүхэр Александра Герасимовнатай ажаһуудаг. Гавриил Парфилович бүхы наһаяа эндээл, түрэһэн нютаг дээрээ үнгэргөө. Түрэл нютагтаа үнэн зүрхэнһөө дуратай хадаал нютагайнгаа хүгжэн һалбарха, хүгжэхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулаа ха юм.

Гавриил хүбүүнэй багахан, үшөөл дүрбэтэйхэн байхада нютагтань түрүүшын коммуна байгуулагдажа, тэрэнэй гэртэхин эгээн түрүүлэн ороһон байгаа. Хүдөөдэ үхибүүд хара багаһаа хойшо ажал хэжэ хүдэржэдэг ха юм даа. Тэдэнэр үмсынгөө мал харууһалжа, малда ехэ дуратай болодог байгаа. Таня багаһаа хойшо моринdo илангаяа дуратай һэн. Тиимэһээ моринdo бэрхэ, зургаатай байхадаа өөрөө мориёо хүллэжэ, борной шэрэдэг болоһон байна. Энэл сагһаа эхилжэ, тэрэнэй ажалай намтар эхилээ һэн.

Үбһэ хуряалгын үеые Ганя хүбүүн хүлеэжэ ядан байдаг бэлэй. Мори унажа бухал зөөхэһөө баяртай юумэн үгы һэн. Харин 12-той болоходоо, өөрөө морин косилкаар үбһэ сабшадаг болоо һэн. Гансашье үбһэн бэшэ, баһа намар таряа хуряалганда жаткада хүдэлдэг байгаа. Тэрэнэй моринdo бэрхые нютагайнь зон ехэл гайхадаг һэн. Моридынь ходоодоо тарганууд, хүсэ шадалтай байха.

Намартаа таряагаа хуряажа дүүргээд, «Алтан намарай» һайндэр үнгэргэхэдөө, заатагүй гурбан мори жороо тэргэдэ хүллэжэ урилдадаг байгаа. Энэ мүрысөөндэ Ганиин морид ходол түрүү һуури эзэлжэ, шанда хүртэдэг һэн. Тэрэ үемнай хүндэ хүшэр саг байгаа ха юм даа. Бүхы юумэн хүн, м о р и н хоёрой хүсөөр х э г д э х э. Гавриил хүбүүн ямаршье ажалһаа арсангүй, хаа хаанагүй хүдэлбэ. Газар хахалха, модо зөөхэ, хуряажа абаһан таряагаа аяар 150 километр зайда Хүлтүүг хүрэтэр морёор зөөхэ.

Уданшьегүй Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайн эхилжэ, нютагайнь эрэшүүл фронт мордожо эхилээ һэн. Удангүй һайн моридые дайнда эльгээжэ эхилээ. Ганииньшье морид абтаа һэн. Тиихэдэ тэрэ моридоо хайрлажа, нюдөөрөө дүүрэн нёлбоһо гүйлгэжэ байгаа бэлэй. Моридтоёо хамта фронт мордохоор тэгүүлхэдэнь, наһаншни бага гээд абаагүй. Гэбэшье 1942 ондо тэрэнэйшье ээлжээн ерэжэ, Совет Армида алба хэхээр мордоһон байгаа. Баруун фронт ошохо гэһэн бүхы һанааниинь буруу һүрэжэ, тэрэниие зүүн зүг тээшэ поезд абаашажархёо. Хэдэн жэлэй туршада оронойнгоо зүүн урдахи хилые харалсажа байтарнь, милитарис Японтой дайн эхилжэ, тэрэ энэ дайнда хабаадаха хуби заяатай байшоо. Энэ дайнай түрүүшын үдэрнүүдтэ Гавриил Парфилович эрэлхэг зориг, зүрхэтэй байһанаа харуулжа, «Дайшалхы габьяагай түлөө» медаляар шагнагдаһан байна.

1947 ондо сэрэгэйнгээ алба дүүргэжэ, 23 наһатай хүбүүн түрэл нютагаа бусаа бэлэй. Дайнай хойнохи хүдөө нютагууд мэдээжэ ааб даа. Дайнда мордоһон эрэшүүлэй диилэнхи олониинь бусаагүй. Эрэшүүлэй гэр хүлеэшэн [...] байдал, з у д э р ш э [...] тагаархинаа харахада [...] риил бүхы наһаа [...] тагтаяа холбохо, тэрэ [...] һэн бодходо һана [...] абтажа, түрүүшын [...] хүсэ шадалаа гамнангүй [...] лажа ороһон байна. [...] нүүдтэ ямар ажал [...] Хүнэй дутадаһан лэ [...] ошожо хүдэлөө. [...] адуушан, ухэршэншье [...] барилгадашье [...] баира, малай байра[...] бодхоолсоо.

1957 ондо колхозой [...] лени Гавриил Парфило[...] таряан ажалай бригада[...] гадираар томилһон бай[...] мнай баһал хүнгэн бэшэ [...] байгаа. Шэнэ газар [...] сроонһото болон тэжээл[...] гамалнуудай ургаса [...] лүүлхэ тон харюусалга[...] рилгонууд табигдаба. Г[...] Парфилович залуу [...] Юрий Византийский [...] хамта эдэ зорилгонууд[...] лүүлжэ эхилээ. Мүн [...] шаһангай ургаса дээшэ[...] талаар тэрэ ехэ хүд[...] ябуулаа. Бригадиран [...] оролдолго миин һаль[...] рүүшын жэлнүүдһээ өр[...] ургамалай, хартаабха [...] овощой һайн ургаса [...] болоо. Манай ниишэ [...] гамал — кукуруза [...] тон ехэ ургаса, [...] гектар бүриһөө 250—[...] нер абтаһан байна. [...] нниитын малда ехэ, һ[...] нартай силос дарагда[...]

1962 ондо үнэн сэх[...] колхозник Г. П. Дёмин[...] тиина организацинь [...] орохыень дурадхаа һэн. [...] жэ энэ онһоо тэрэ бүхы [...] байдалаа Ленинскэ [...] нягтаар холбоо. Хаана[...] дэлхэдөө, коммунист[...] дээрэ үргэжэ, бүхы [...] дээрээ, ажабайдалаар[...] шээ харуулжа ябаа [...] дуугүй. Партиин зааһан [...] та ошожо эдэбхитэйгээр [...] лөө. Жэшээнь, гээгдэл[...] һон һү һаалиин фермы[...] гойлжо, удангүй [...] фермэнүүдэй зэргэдэ [...] шадаһан байха юм.

Коллективэй ажал эм[...] жэ шадаха, хүнүүдээ [...] ойлголсоходоо бэрхэ [...] Парфилович уданшьегүй [...] деленииe эрхилэгшээр [...] даа бэлэй. Энэ тушаалд[...] пенсидэ гаратараа [...] һургууляар багашье [...] лаа һайн мэдэхэ хада [...] лениингээ хүдэлмэри[...] һайжаруулһан байха [...] рэл колхоздоо 50 жэл [...] үнэн сэхээр хүдэлжэ, [...] нютагаа хүгжөөхэ, нют[...] гаа залуушуулые хүмүү[...] хэ хэрэгтэ эдэбхитэй[...] баадаһанайнь түлөө [...] Парфилович Дёминдо [...] яата колхозник» гэһэн [...] тэ нэрэ зэргэ олгогдон[...]

Хүндөөр үбшэлһэн[...] Гавриил Парфилович [...] һуудаггүй. Бага һайн [...] доо, колхозой партком[...] ажал үгэхыень гүйһэн [...] Игэжэ тэрэ өөрынгөө [...] нютагайнгаа зонһоо [...] раһан һү суглуулжа, һ[...] лиингаа фермэдэ туша[...]

— Зарим ушарта ф[...] һаалишадай һааһан һү[...] һү суглуулдагбди — гэжэ [...] Дёмин хөөрөө һэн. Ган[...] гэрһэн жэл соо тэрэ 400 [...] центнер һү тушааһан юм.

Тэрэшэлэн коммунист [...] риил Парфилович нийт[...] дэлмэридэ эдэбхитэйгээр [...] баадаг. Тэрэ саг [...] хүнүүдтэй хөөрэлдэжэ, [...] правительствын табиһан [...] рилгонуудые ойлгуулан [...] тагайнгаа түүхэ дээрэ[...] дэһэлэн, оронойнгоо [...] тые харуулдаг. Мүнөө [...] съездын материалнууд[...] зэгыгөөр шудалжа, нют[...] гаа хүн зондо, илангаяа [...] луушуулда ойлгуулхые [...] доно.

Н. ДЁМ[...]
хүдөө б[...]

ШЭНЭ ОНОЛ АРГА НЭБТЭРҮҮЛЭН...

Партиин съездын заабаринуудые хараадаа абан, Алтайн хизаарай партиин Советскэ райком хүтэлбэрилхы кадрнуудые һурган бэлдэхэ, хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриие шэнэдхэн нарижуулжа байнхай. Энэ зорилгоор ажахын хүтэлбэрилэгшэдтэй ажал хэрэгэй асуудалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргэжэ байха программа эндэ зохёогдонхой юм. Иимэ хэмжээ ябуулга хадаа тэдэнэрэй экономикын, үйлэдбэри эмхидхэлгын, хүнүүдые хүмүүжүүлгын асуудалнуудые ямар зэргээр ойлгодог, яажа шиидхэдэг байһыень тодорхойлхо, тэрэ хэрэгтэнь сэгнэлтэ үгэхэһөө гадна, хамтын дүй дүршэл баяжуулха арга олгоно бшуу.

— Үнэндөө иимэ хөөрэлдөөн ёһотойл шалгалта болоно гээшэ. Һаяшаг районой ажахынуудай ахамад хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд иимэ шалгалта бараа һэн. Хүтэлбэрилгын ажалай эмхидхэлэй, ажалай хуули ёһонуудай талаар асуудалнууд тус бүридэнь табигдаа. Удаань хамтын болон нэгэ нэгэнтэйнь хөөрэлдөөн үргэлжэлөө. Ажахыдахи мүнөөнэй бодото байдалда хабаатай асуудалнуудаар хөөрэлдөөбди, — гэжэ КПСС-эй райкомой нэгэдэхи секретарь И. Апарин хэлээ һэн.

Партийна ёһоор үнэн сэдьхэлэй, бэе бэедээ этигэлсэлгын оршон байдалда үнгэрһэн хөөрэлдөөн, нүхэр ёһоной шүүмжэлэл болон өөрыгөө шүүмжэлгэ хүтэлбэрилэгшэдэй теоретическэ болон бодото хэрэгэй асуудалнуудые хэр зэргэ ойлгодог байһые элирүүлхэһээ, тэдэнэрэй хүдэлмэриин онол шадабаритай, үйлэдбэриин дүй дүршэлтэй танилсаһаа гадна, ажахын ажал ябуулгые һайжаруулха, социально-ажаһуудалай асуудалнуудые шиидхэхэ талаар хамтын үнэтэ дурадхалнуудые тодорхойлхо арга олгоно бшуу.

«На страже мира» колхозой түрүүлэгшэ В. Алехинтой хөөрэлдөө үнгэргэхэдөө, райкомой комисси һургаал боломоор, анхарал татамаар олон зүйлнүүдые ойлгожо абаһан байна. Силос болгогдодог кукуруза ургуулгын индустриальна технологи нэбтэрүүлхэ талаар энэ ажахы баян дүй дүршэлтэй болонхой юм. Тэрэ ажахы район соогоо энэ ургамалай эгээл ехэ ургаса хуряажа шадана. Кукуруза ургуулагшадай ажалые звеноной гуримаар эмхидхэдэг болоһон ябадал экономическа үндэр ашаг үрэ түйлаха арга олгоо. Энэ дүй дүршэлые бүхы колхоз болон совхозуудта нэбтэрүүлхыень партиин райком дурадхаһан байна. Түрүү ажахын үндэһэ һуури дээрэ партиин райком агропромой хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта семинар үнгэргөө һэн.

Мүнөө «На страже мира» колхоз хадаа түрүү дүй дүршэлэй районно һургуули болонхой бшуу.

Хүнүүдтэй хүдэлжэ шададаг бэлигтэй, һонор, бэрхэ колхозой түрүүлэгшэ В. Алехин ажахын тоосоо угаа нэтэрүүгээр нэбтэрүүлжэ эхилээ бэлэй. Коммунистнууд ойлгуулаамжын ехэ хүдэлмэри ябуулдаг байна. Ажахын тоосоон, бригадна подряд — ажалай эмхидхэлэй гол оньһониинь болонхой. Бүхы малшад болон таряашад хамтын подрядай гуримаар ажаллана.

Бүхы мэргэжэлтэдтэй болон хүтэлбэрилэгшэдтэй залан шууд, оролдосо түгэс хүдэлмэри ябуулһанай аша түһаар һаамхай малай 80 шахуу процентые, шахалгада табигдаһан залуу малай 40 шахуу процентые, газар тариалангай 60 гаран процентые ажалай эсэсэй үрэ дүнгөөр түлбэриеэ абадаг нарядгүйгөөр хүдэлдэг бригада болон звенонууд харууһална, элдүүрилнэ. Иимэ хубилалта үнгэрһэн жэлэй эсэс багаар түйлаха арга партиин райком олоһон байха юм. Тингэжэ район бүхы дээрээ хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилхэ табан жэлэй даабарие үлүүлэн дүүргэжэ шадаһан байна.

Шэнэ технологи нэбтэрүүлгэтэй, социалис мүрысөө эмхидхэлгэтэй сэхэ холбоотой анхармаар олон һанамжануудые хөөрэлдөөнэй үедэ «Родина», «Большевик» колхозуудай түрүүлэгшэнэр Н. Варнавских, А. Андреев, агрономууд, инженернүүд дурадхаа һэн. Һайн һайн зүйлнүүдыень партиин райком соголжо, агропромой мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдтэй хамта семинарнуудые, зүблөөнүүдые, конференцинүүдые үнгэргэһэн байна. Шэнэ гуримаар хүдэлмэрилжэ эхилхэдэ һалбари бүхэнэй хэр бэлдэһые нарин нягтаар хинан шалгаа һэн. Тиихэдээ хүтэлбэрилэгшэдһөө эхилээд, механизаторнууд хүрэтэр агротехникын асуудалнуудаар тусхай һуралсал эмхидхэхэ тон шухала гэжэ элирхэйлһэн байгаа. Тиимэ һуралсал эмхидхэгдээ һэн. Тэрэнэй аша түһань бодотоор харагдажа эхилээ. Юрын технологёор тарилга хэһэн полиһоо таряашадай гектар бүриһөө 17,5 центнер шэниисэ хуряагаа һаань, һайжаруулагдаһан, шэнэ гуримаар тарилга хэгдэһэн гектар бүриһөө 25,1 центнер ороо һон абтаһан байна бшуу. Энэ хүдэлмэриие саашадань нарижуулга хадаа ерэхэ сагай гол шэглэл мүн гэжэ партиин райком тоолоно.

Мүнөө район соо шэнэ хөөрэлдөөн эхилээ. Ажахынуудай ахамад бүхы мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар, сельскэ Совэдүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэр [...] та дахинаа (переаттестаци[...]) рина. Хамтаараа арга [...] жонуудые элирхэйлэлгы[...] дадхалгын, ажал эмхидхэл[...] хүнүүдые хүмүүжүүлгын [...] онол дүршэл нэбтэрүүлэ[...] бүхэнэй үнэн сэхээр, бү[...] ехэтэйгээр ажаллаха хүсэ[...] рүүлхэ байһаниинь [...]

Хөөрэлдөөнэй үедэ һа[...] зобоомоор ушарнууд үзэг[...] байна. Район соо байрын [...] нуудые, соёлой болон [...] һуудалай объектнүүдые ба[...] удаарна. Мүнгэ зөөриеэ [...] хэжэ, энэ жэлэй түй[...] өөрын барилгын үндэһэ[...] ри байгуулха гэһэн шиид[...] колхозууд болон совхозуу[...] хүтэлбэрилэгшэдэй хамтын [...] вет дээрэ абтаба.

— Кадрнуудтай ябуул[...] хүдэлмэриие гуримшуулга[...] даа партиин XXVII съезды[...] биһан эрилтэнүүдтэй зохи[...] но. Тэрэнэй ехэ аша түһа[...] байһые манай хүдэлмэрин[...] дүршэл гэршэлнэ [...] Хүтэлбэрилэгшэдэй болон [...] гэжэлтэдэй дүршэл, [...] рийе үзэл-суртал [...] болбосоролгодо, бүхы [...] шэнэ, түрүү онол аргануудые [...] үргэнөөр нэбтэрүүлгэдэ [...] хэмжээ бэелүүлгэ ург[...] үүргэ дүүргэнэ,— гэжэ И. А[...] рин хэлэнэ.

В. ПАВЛОВ,
ТАСС-ай корреспондент.
Алтайн хизаар,
Советский тосхон.

...БХИЖҮҮЛХЭ, ...ЖАРУУЛХА

...XVII съезд дээрэ партиин ЦК-гай Генеральна... М. С. Горбачевой хэhэн Политическэ элид... заагдана: «...захиргаанай шиидхэбэринүүдые ...итэйгээр нүйоолхэ, тэдэнэй бэелүүлгэ шалгаха, ...ал ябуулга тушаа шухала хэрэгтэй мэдээсэл ...бодото арга эрхэтэн бүхэндэ олгохо бүхы хэ... ...ашагладаг болгохо зорилго парти табина. Ара... ...комитедүүд, бүлэгүүд ба постнууд, профсою... ...инспекцинүүд, мэдээсэлэй ниитын хэрэгсэл... ...юумэ бүтээжэ шадаха аргатай».

Районой арадай хиналтын комитет Сэлэнгын автотранспортна предприятида, «Гусиноозёрская» шахтада тус тогтоол хэр зэргэ дүүргэгдэнэб гэжэ шалгажа үзэhэн юм.

«Гусиноозёрская» шахтада архидалгаhаа hэргылхэ совет бии болгогдонхой. Тус советэй заседани дээрэ үнгэрэгшэ жэлдэ 71 хүн зүбшэн хэлсэгдэhэн, тэдээн тухай тусхай шиидхэбэринүүд абтаhан байна. Эдэнэрэй 7-ниинь архиhаа аргалуулхаяа наркологическа кабинедтэ эльгээгдээ.

Ажалай журам hайжаруулха, коллективэй эдэбхи үүсхэл саашадань хүгжөөхэ, ажалай эмхидхэл ба түлбэриие коллективээрээ шиидхэхэ хэрэгтэ ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй үүргэ ба харюусалга дээшэлүүлхэ шухала. Энээниие хүтэлбэри болгон, ажалай эмхидхэл hайжаруулха, ажалай саг гүйсэд ашаг үрэтэйгээр, хэрэглэхэ талаар промышленна предприятинууд болон колхоз, совхозуудта зарим тэды хүдэлмэри ябуулагдаа.

Гэхэтэй хамта ажалай ехэ саг район соо хиидэ hалана гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Районой промышленна предприятинуудта 1985 ондо, нэгэ хүндэ абажа тоолобол, ажалай аяар 9240 үдэр хиидэ гээгдэhэн байна. Тэдэнэй 3559-ниинь ажалhаа орхёод зайгуултажа ябаhанай гэмээр hалаа. Жэшээлхэдэ, «Гусиноозёрская» шахтада нэгэ хүндэ абажа тоолобол 444 үдэр хоohоор hалаашоо.

Түмэр харгын вагонуудые ашаг үрэтэйгээр ашаглаха гэээ ехэ удха шанартай. Гэбэшье, вагонуудай миин байхань үргэлжэлhээр. Гусиноозёрскын предприятинуудай зарим хүтэлбэрилэгшэдэй гэмээр 1985 ондо 13.427 вагоной ашаан саг соогоо буулгагдаагүй гэжэ гү, али ашаа хүлеэжэ зогсоо гэжэ тодоруулагдаhан байна. Вагонуудые миин зогсоожо байhанайнгаа түлөө гол..одоймнай предприятинууд аяар 120 мянган түхэригэй яла түлөө. Ганса Холбоолжоной урхай 35 мянган шахуу түхэригэй яла түлөө hэн. Зарим хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө энэ асуудалда анхаралай багаар хандуулдаг болоhон дээрэhээ иимэ ушарнууд дайралдана.

Манай район соо автотранспорт hайнаар хэрэглэгдэнэ гэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, «Агропромстрой» нэгэдэлэй 6-дахи автоколоннодо транспорт муугаар ашагладаг, хэhэн хүдэлмэриингөө хэмжээе нэмээжэ бэшэдэг, түлишэ баран хэрэглэгдэбэ гэжэ худал хуурмаг тоосоо табидаг байгаа гэжэ арадай хинагшадай шалгалтаар элирүүлэгдэбэ.

Гүрэнэй, зөөри болон мүнгэ хэрэгтэ хэрэггүй юумэндэ, иишэ тиишэнь үрихэ, штадhаа үлүү хүнүүдые ажалда абажа, салин хүлhэ тэдээндэ түлэхэ, гүрэнэй зөөридэ ээн бусаар хандаха ябадал үшөөл дайралдана. Жэшээлхэдэ, Гусиноозёрскын 163-дахи ПМК-гай хүтэлбэрилэгшэд дээрэ дурсагдаhан шалтагаанhаа боложо, предприятида аяар 17,7 мянган түхэригэй гарза хохидолдо оруулhан байба. Гусиноозёрскын коммунальна предприятинуудай ба болбосон түхэлтэй бологлгын комбинадта гүрэнэй зөөридэ ээн бусаар хандадаг гэжэ тодорхойлогдоо. «Загастайн станциhаа түмэр ашажа эльгээхэдээ, ГРЭС-эй барилгын управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй худал хуурмаг ябадал гаргаhан тухай» асуудал арадай хиналтын комитет хаража үзөө hэн. Түмэрэй хаядаhа ашаhан вагонуудые Кузнецкэ металлургическа заводто эльгээхэдээ, вагон бүхэнэйнь шэгнүүрые үлүү ехээр бэшэhэн байгаа. Түмэрэй хаядаhа ашаха үедэ бодото хиналта хээгүй, шэгнүүрыень нэмээжэ бэшэhэн хүнүүд хэhээгдэhэн байна. Тиихэдэ районой колхоз, совхозууд түмэрэй хаядаhа гүрэндэ тушааха түсэбөө дүүргээгүй юм.

Худалдаа наймаанай организацинуудай хүдэлмэриие арадай хиналтын комитет саг үргэлжэ шалгажа байдаг. Гэбэшье тэдэнэй хүдэлмэридэ олон дутагдалнууд бии байhаар. Жэшээлхэдэ, Загастайн сельпогой хүдэлмэри хангалтагүй байдалтай гэжэ шалгалта харуулба. Тус сельпогой үри шэринь 1985 оной декабриин 1-дэ 68 000 түхэриг болоод байбал, байгша оной январиин 1-нэй байдалаар 81.000 түхэригтэ хүрөөд байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ тус сельпогой магазинууд хамтадаа 668 үдэр соо хаалгатай байжа, 344 мянган түхэригэй олзо оршо оруулагдаагүй hэн. Тэрээнhээ уламжалан, эд бараа худалдаха талаар жэлэй түсэб оройдоо 94 процент дүүргэгдээ. Сельпогой магазинуудай хүдэлмэрилэгшэд аяар 20 мянган түхэриг хажуугаарнь дутаагаа. Гадна 13 мянган түхэриг мүнгэнэй эд бараан хулгайлагдаhан байна.

Эдэ бүхы дутагдалнуудые арадай хинагшад элирүүлээ. Тиигэбэ ябашье манай урда табигдаhан шухала зорилгонуудые дүүрэн хэмжээн соонь дүүргэнэбди гэхын аргагүй. Тиимэhээ хүдэлмэридэмнай бии байгаа дутуу дунданuуудые усадхажа, арадай хинагшадай урда партиин XXVII съездын табиhан зорилгонуудые бэелүүлхын түлөө тэмсэхэбди.

В. ШИШМАРЕВ,
арадай хиналтын Гусиноозерскын городской комитедэй түрүүлэгшэ.

РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХИНАЛТЫН КОМИТЕДТЭ

ШУХАЛА АСУУДАЛНУУД ЗҮБШЭГДӨӨ

Прибайкалиин районой агропромышленна нэгэдэл хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри hүлөөр ябуулна гэжэ арадай хиналтын комитедэй шалгалтаар элирүүлэгдэбэ.

Шалгалта хэхэн үдэр районой ажахынуудтай тракторнуудай 20 процент, үhа бүлэдэхэ станцинуудай 20 процент, автомашинануудай 18 процент, ундалгын түхеэрэлгэнүүдэй 9 процент, сеялкынууд болон тарилгын бусад оньhон техникын 4 процентнь заhабарилагдаагүй байба. Хүсэ ехэтэ К-700, Т-150 түхэлэй 28 трактор 8-ниинь заhабарилагдаагүй байгаа. «Прибайкалец», «Прибайкальский», «Ильинкинский», «Нестеровский» совхозуудта заhабарилгын хүдэлмэри үнжэгэйжэ байна.

Заhабарилгада ороохо техникын ээн бусаар, гуримгүйгөөр орхигдоно. Тиимэhээ тэрэ техникын эдэлхэ, зарим частьнуудынь хулгайлха ушарнууд дайралдана.

Районой зарим ажахынуудта хоёр халаанда хүдэлхэ механизаторнууд дутана.

Үрэжэ хүрэнгын шанар hайн гэхын аргагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. «Прибайкалец» колхоздо, «Ильинкинский», «Зырянский» совхозуудай үрэhэн тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй байба.

Хартабхын үрэhэн олонхи ажахынуудта дуталдана. Гэбэшье хүн зонhоо хартаабха худалдажа абаха хүдэлмэри ябуулагдадаггүй.

Ажахынууд саhа тоггоохо, наг шэбхэ поли дээрэ зөөжэ гаргаха хүдэлмэри хангалтагүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Тиихэдэ тэрэ тарилгада шэнэ арга, дүй дуршэл хэрэглэхэ, бригаданууда хэмтын подряд нэбтэрүүлхэ талаар эрхим хэмжээнүүд абтаагүй байна.

Хабарай тарилгын хүдэлмэридэ муугаар бэлдэжэ, эрхим хэмжээнүүдые абаагүй ушарhаа hанаhаа түлөө Прибайкалиин районой агропромышленна нэгэдэлэй түрүүлэгшын орлогшо В. И. Малковта донголлго сонсохогдоо.

Хабарай тарилгын хүдэлмэридэ бэлдэхэ, энэ кампаниие улам хүрдэдхэхэ, hайжаруулха тухай асуудал районой агропромышленна нэгэдэлэй заседанидэ дэрэ хэлэлсэжэ, ажахынуудта бэеэ хэмжээнүүд абтаха гэжэ найдуулhаhэн харааа абаха гэжэ комитет тэмдэглэбэ.

* * *

Республикын нютагай промышленностиин мэдэлэй Кировэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводто, Оймороймебель хэдэг фабрикада сойлой, ажахынуудай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилхэ талаар түсэбтэ даабаринуудай хэр зэргэ дүүргэгдэнэб гэжэ арадай хинагшад шалгаба.

Кировэй нэрэмжэтэ түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводто, мүн Оймороймебель хэдэг фабрикада сойлой, ажахынуудай ба ажахын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха, тэрэнэйнгээ шанарые hайжаруулха талаар хэмжээнүүдые абаhан шалтгаантай элирүүлэгдэбэ.

Жэшээлхэдэ, Кировэй нэрэмжэтэ завод үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха талаар 1985 оной түсэбтэ даабаринуудаа 88,8 процент, байгша оной нэгэдэхи квартальай түсэбые 75 процент дүүргэhэн байна. Энэ хугасаа соо 0,5 миллион түхэригэй эд бараан түсэбhөө багаар үйлэдбэрилэн гаргагдаа. Тус завод 18 зүйлэй эмнэртэ хүдалай наймаанда гаргаха вод, оройдоо 7 зүйлэй эмнэртэ үйлэдбэрлэн гаргана. Энэ гол шалтагааниинь гэхэдэ, шэнэ оньhон техникэ болон автомат түхеэрэлгэнүүдые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэгүй.

Оймороймебель хэдэг фабрика 1985 ондоо түсэбые 99,3 процент дүүргэбэ. Байгша ондо 20 мянган түхэригэй эд бараан түсэбhөө хараалагдаhанhаа багаар гаргагдаhан байна.

Эдэ предприятинуудай үйлэдбэрилдэг эд барааынй шанар муу байдаг. Жэшээлхэдэ, байгша оной февраль hарада 44,6 мянган түхэригэй эмнэртэй муу шанартай байhан эд бараан худалдаанда гаргагдахагүй гэжэ техническэ хиналтын тэhаг шиидэhэн байна.

Кировэй нэрэмжэтэ заводто тулишэ ба электрын эшэ хүсэн ээн бусаар гаргашалагдадаг байгаа. Жэшээлхэдэ, тус заводто 1985 ондо 1873,4 мянган киловатт-час электрын эшэ хүсэн түсэбhөө үлүү ехээр гаргашалагдаа. Тиихэдэ 146 тонно нүүрhэн түсэбhөө гадуур гаргалагдаа.

Арадай хиналтын комитедэй шиидхэбэреэр сойлой, ажахынуудай, ажахын хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилэн гаргаха түсэбөө дүүргэдэггүй, эд бараанайнгаа шанарые hайжаруулха тула бүтэмжэтэй хэмжээнүүдые абадаггүй байhанайнгаа түлөө тус предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд донголологдо хүртэбэ.

Республикын арадай хиналтын комитет Ахын болон Түнхэнэй районуудай ажахынуудые телефонно, почтово холбоо холбоогоор, радио-холбоогоор хэр зэргэ хангадаг тухай асуудал хаража үзэбэ.

Ахын болон Түнхэнэй районуудай хэлхээ холбоонуудай узелнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд (В. С. Гусев, Н. Б. Сономова) ажахынуудые муугаар хангана гэжэ арадай хинагшадай шалгалта харуулба.

Газета, журналнууд болон бусад корреспонденци заримдаа 3—4 үдэр хойноо зөөгдэжэ асарагдадаг, хольжо тарагдадаг ушарнууд дайралдана. Тиихэдэ тэлеграммануудай зарим гэхэдэ 10 хонног соо нэгэ дахин ошодог ушарнууд олон байна.

Районнуудай хэлхээ холбоонуудай узелнүүдэй материальна-техническэ үндэhэ hуури бэхижүүлхэ талаар бүтэмжэтэй хэмжээнүүд абтанагүй. Тиихэдэ радиотелефонно холбоонуудай шанарые hайжаруулха талаар оролдого багаар гаргагдана. Радио-холбоогүй болошоод байдаг hуурин, тосхонууд, hү haалиин фермэнүүд, магазинууд болон фельдшерэско-акушерскэ пунктнуудта телефонуудые тодхогдоогүй байна.

Хэлхээ холбооной албанай мэргэжэл хүдэлдэг тухай ажалшадай зүгhөө гомдолнууд орожол байдаг. Тэдэ гомдолнуудынь саг дарыдаа хаража үзэгдэдэггүй, Тиимэhээ хүн зон хөөрэлдөжэ бэшэхэ баатай болодог.

Республикын хэлхээ холбооной управлениин хүтэлбэрилэгшэдэ эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхаха тушаа тус районнуудай хэлхээ холбооной узелнүүдэй ажалда hайжаруулжа урда шанга эрилтэ табинагүй гэжэ комитет заава.

Арадай хиналтын комитет зүбшэн хэлэсэгдэhэн асуудалнаар баталан абаhан тогтоол соогоо эдэ бүхы дутагдалнуудые усадхахыень Ахын ба Түнхэнэй районуудай хэлхээ холбооной албанай хүтэлбэрилэгшэдтэ үүргэлбэ, байгша оной августын 1-дэ hаа тэдэнэй абаhан хэмжээнүүд тухайгаа мэдээсэхыень дурадхаба.

ОЛОНОЙ НЮДЭН ХУРСА

АРАДАЙ ХИНАЛТЫН ХУУДАhАН

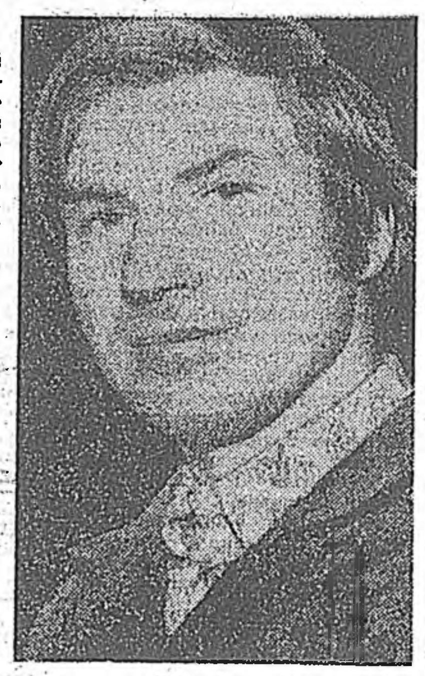

Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинадай заhабарилгын - механическа мастерскойдо токарь Н. С. Кисельников арбан нэгэдэхи жэлээ ажаллажа байна. Коммунист Кисельников ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг юм. Тэрэ мүнөө комбинадай цехэй арадай хиналтын бүлэгые толгойлно. Тэрээнhээ гадуур Николай Сергеевич Кисельников Сэлэнгын поселково Соведэй депутадаар hунгагданхай. Тэрэнэй хүдэлдэг цехэй арадай хиналтын бүлэг комбинат соогоо түрүү бүлэгүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: токарь Н. С. Кисельников.
М. СУТУРИНАЙ фото.

Арадай хиналтын эдэбхитэд

«ЁhОТОЙЛ БЭРХЭ ХИНАГША»

1985 оной хабар тарилгын поли дээрэ болоhон хөөрэлдөөе элихэнээр hананаб...

— Бадма-а-а! Байлгыш! — гэжэ, үргэн полиин захада гараад, саашаа ошохоёо эрьелдэжэ байhан трактористые Цыдендоржиев дуудлаба.

Трактористшье кабина сооhоо гаража, бидэнэрые мэндэшэлэн, гараа hарбайба.

— Тамнай ехэл яаража ябана хэбэртэйт, Паар хахалалга дээрэ минута бүхэн үнэтэй юм aаб даа. Теэд яахадаа, анзаhаа дээхэнүүр табяад, гүйхэноор хахалха болоноо? Арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд танай хүдэлмэриин шанарые шалгахаяа зорюута ерээ, — гээд, зэргэлжэ байhан нүхэд тээшээ тэрэ зааба.

— Үнэхөөрөө гү? 5—10 сантиметрэй алгасаа бараг юм aаб даа, — гэжэ тракторист бэеэ сагааруулхаяа оролдобо.

— Үгы даа, Бадма, иигэжэ болохогүй! Шанаргүйгөөр, захагүй полиин хүрьhэ харлуулаад, ехэ салин хүлhэ абадаг урданай ябадал болигдоо, — гэжэ колхозой ахамад агроном Базардара Дондокович Цырендоржиев таhа дүүрээдхибэ.

Тракторист трактораймнгаа хажууда ошожо, анзаhаа доошонь болгоод, ажалаа үргэлжэлүүлбэ.

Тракторай саашалжа эхилэмсээр Базардара Дондокович «Энэ нүхэрнай ехэл «hанаамгай» хүн юм даа. Зорюута таанадые дахуулжа ерээ hэм. Оло дахин энэ хүнтэй шанар тухай хэлсэгдээ. Нёдондо жэлдэ нэгэ халаанай туршада шанар муутайгаар газарые хахалhанайнь түлөө арадай хиналтын бүлэгэй шиидхэбэреэр салин хүлhыень хаhажа, түлөөгүй hэмди, Тэрэ гэhээр шанарта яhала анхарал хандуулдаг болоо hэн. Теэд мүнөө дахинаа алдуугаа дабтабал» гэбэ.

Яруунын районой «Коммунизм» колхозой ахамад агроном Базардара Дондокович Цырендоржиев колхозойнгоо ахамад агрономоор 15 жэлдэ таhалгаряагүйгөөр хүдэлнэ. hүүлэй 5 жэлэй туршада тэрэ колхозойнгоо арадай хиналтын гол бүлэгые хүтэлбэрилдэг болонхой. Арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшээр тэрэнэй hунгагдаhаниинь гайхалтай бэшэ байгаа, Юундэб гэхэдэ, тэрэ олоной хэрэгэй түлөө хододоо оролдожо, дутагдалнууд тухайнь ноултa нёолтэгүйгөөр хэлэдэг, залан сэхэ hанаатай хүн юм.

Нэгэтэ колхозой түбэй hүнэй фермын хүдэлмэриин дүнгүүд хараа байса муудаhан байба. Арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ фермэдэ ошожо, нютагай Соведуудэй депутадуудые хабаадуулан, шалгалта үнгэргэжэ, иимэ байдалай шалтагааниие элирүүлхэ гэжэ оролдобо. «Бэдэрhэн хүн олохо» гэжэ арад зон зүбөөр хэлсэдэг. Энэ шалгалтань орой намар үнгэргэгдэhэн байгаа. Ушарынь гэхэдэ, отделениие эрхилэгшэ тус hү haалиин фермэдэ, юундэшьеб, эгээл муу шанартай үбhэ абаашадаг байба.

— Яахадаа иимэ муу шанартай үбhэ үгэхэ болоо хүмта? — гэжэ хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшын асуухада:

— hайн шанартай үбhэеэ арьбалха шухала. Хабартаа тэрэмнай ехэл хэрэгтэй болохо ха юм, — гээ hэн.

hараhаа hарада муу шанартай үбhөөр үнеэдээ хооллуулжа, hү haалиин унаhан ушар шалтагааниинь элирүүлэгдээд, усадхагдаа hэн.

«Коммунизм» колхозой ахамад агроном, арадай хиналтын бүлэгэй түрүүлэгшэ Б. Д. Цырендоржиев олон жэлэй туршада хинагшын уялга эрхимээр дүүргэжэ байhанайнгаа түлөө Буряадай АССР-эй Арадай хиналтын комитедэй шиидхэбэреэр республикын арадай хиналтын Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэжэ, фото-зурагынь ноогдоба.

— Базардара Дондокович ёhотойл бэрхэ хинагша мүн даа. Хинагшадай бүлэгэй иимэ түрүүлэгшэтэй ажаллахада, бидэндэшье хүнгэн шэнги байдаг, — гэжэ Үльдэргын сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Анна Чимитдоржиевна тэрэниие магтажа байгаа hэн. Олон дахин колхозой арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэреэр hонирхоhон, шалгалта хиналтынь, бусад хүдэлмэриинь ашаг үрые hайн мэдэхэ болоhон тула сомоной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын хэлэhэн үгэнүүдтэ нэмэхэ юумэн үгы хаш.

С. ОЧИРОВ.

...РАЛ ХАНДУУЛАГДАХА ЁhОТОЙ

...хиналтын Улаан-Үдын город... ...hаяхан «Бурятферммаш» ... Улаан-Үдын хүүргэнүүдэй ...сэлнүүдэй заводто алмалта ...та түйлаха талаар парти бо... ...ельствын заабаринууд хэр ...гдэнэб гэжэ шалгаhан бай... ...хэрэглэгдэхэеэ болиhон түү... ...ун үлэгдэлнүүдые суглуулжа, ...шааха тухай асуудал шангаар ...болоо.

...үдэгэ суглуулха, тэрэниие ха...сортолхо эрилтэ предприяти...да табигдадаг юм. Үйлэдбэри...а хэрэглэгдэхэеэ болиhон тү...уд, станогууд болон түмэр ...д саг дарыдаа тушаагдаха ...

...ерммаш» нэгэдэлдэ хэрэглэг...иhон түмэр түдэгэ, үйлэдбэ...элнүүд иланганя ехээр сугла...

...дэлэй цехүүд соо хара түмэр ...алнуудhаа илгагдадаггүй бай... ...стандартын эрилтэнүүдтэй ...ан, түмэрэй хаядаhан классай...гоорөө илгагдадаггүй гэжэ шал...элирүүлэгдэбэ. ...ондо «Бурятферммаш» нэгэ...тонно түмэр сортолонгүй байна: Зүгөөр хүүргэнүүдэй ...сэлнүүдэй завод 2960 тон...үдэгэ соohоо оройдоо 560 тон...сортолжо эльгээhэн юм. Ту...аахэ түсэбөө хайша хэрэ...гээhэн тула тус завод 25 600 түхэриг гарза хохидолдо ороо. Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод үнгэрэгшэ жэлэй туршада 7 дахин hарынгаа түсэбүүдые дүүргээгүй.

«Бурятферммаш» нэгэдэл үнгэтэ металл гүрэндэ тушааха түсэбөө hүүлэй жэлнүүдтэ дүүргэнэгүй. Түсэбэй ёhоор 2650 килограмм тушааха аад, оройдоо 1205 килограмм тушаагаа. Түсэбөө иимэ муугаар дүүргэhэнэй түлөө тус нэгэдэл 2206 түхэригэй яла түлэхэ баатай болоо.

«Бурятферммаш» нэгэдэл, хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод үлэгдэлнүүдые тушааха түсэбөө дүүргэхэ талаар оролдолго гарганагүй. Нэгэдэлэй ахамад бухгалтер Т. Г. Гаврилова, заводой ахамад бухгалтер И. М. Коробенкова гэгшэд түмэрэй хаядаhанай хэды шэнээн, хэды түхэригтэ тушаагдаhыень мэдэнэгүй. Эдэ предприятинуудта үйлэдбэриин ба технологическа журам hаринаар сахигданагүй.

Эдэ бүхы дутагдалнуудтай эбсэжэ байhан хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй заводой таhагай начальник Ю. И. Крыштопик, тус заводой директорэй орлогшо Н. И. Коршунов, «Бурятферммаш» нэгэдэлэй директорэй орлогшо Е. Н. Цыденов гэгшэдтэ комитедэй шиидхэбэреэр шанга hануулга сонсохогдобо.

В. БУДАЕВ,
арадай хиналтын Улаан-Үдын городской комитедэй инспектор.

Нижнеангарскын автомат-телефонно станциин арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүд шалгалтануудые саг үргэлжэ үнгэргөөд, дутагдалнуудаа усадхаха талаар шанга хэмжээнүүдые абажа байдаг юм. Нижнеангарскын поселково Соведэй депутат — АТС-эй электромонтёр Галина Константиновна Войтова арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаададаг гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Г. К. Войтова.

В. ПЛУТТЫН фото.

ШАНАРАЙ ТҮЛӨӨ ШАНГААР...

Манай районой промышленна предприятинууд, колхоз, совхозууд, организацинууд болон эмхи зургаануудта мүнөө арадай 1 000 шахуу хинагшад тоологдоно. Эдэнэй хахадhаа олониинь совхозой хүдэлмэришэд ба колхозникууд болоно. Арадай хиналтын комитедүүд, бүлэгүүд болон постнуудта 400 коммунист тоологдодог. Тиихэдэ 90 гаран комсомолшууд арадай хинагшад болоно.

Арадай хинагшадай диилэнхи олониинь даалгагдаhан уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ, дутуу дундануудтай эбсэшэгүйгөөр тэмсэдэг байна.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдhээ уламжалан мүнөө арадай хинагшадай урда улам ехэ эрилтэ табигдаба гээшэ. Ороной социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха зорилгын бэелүүлэгдэжэ байха үедэ бидэнэр хүдэлмэреэ шэнэдхэн hайжаруулха, шалгалта болон хиналтануудайнгаа шанарые саашадань hайжаруулха, тиигэжэ үйлэдбэриин ашаг үрые ехэ болгохо хэрэгтэ горитойгоор нүлөөлхэ уялгатайбди. Хэрбээ энээнhээ урид арадай зарим хинагшад эдэбхи үүсхэл гаргадаггүй, өөhэдынгөө hанаагаар шалгалтанууд болон рейднүүдтэ хабаададаггүй hаа, мүнөө тиигэжэ болохогүй байна бшуу. Энээнhээ уламжалан, арадай хиналтын бүлэгүүд болон постнуудай hаяын сагта тоосохо үедэ эдэбхи үүсхэлтэй, хүн зоной дунда хүндэтэй болоhон, залан сэхэ hанаатай, элдэб дутагдалнуудтай эбсэшэгүйгөөр тэмсэхэ хүнүүдые бүлэгүүд болон постнуудые хүтэлбэрилэгшэдээр hунгаха ёhотой болонобди.

Бидэнэр шалгалта, хиналтын дүнгүүдэй ашаг үрые улам hайжаруулхын түлөө оролдохо уялгатайбди.

Районой арадай хиналтын комитет болон бүлэгүүд гүрэнэй түсэбүүдые дүүргэлтын хойноhоо хиналтаяа зарим тэды шангадхаhан байна. Тиигэжэ түсэб дүүргэлгэдэ хайша хэрэгээр хандадаг ушарнууд үсөөрөө гэхэдэ алдуу болохогүйл ха. Жэшээлхэдэ, журамгүй ябадал гаргажа, гүрэнэй зөөри үриhэн ба үбэршэлhэн, социалис зөөридэ ээн бусаар хандаhан 74 тушаалта хүнүүд харюусалгада хабаадуулагдаhан байна. Тиихэдэ 11 хүтэлбэрилэгшэ элдэб эсын дутагдалнуудтай эбсэжэ байhанайнгаа түлөө комитедэй шиидхэбэреэр гүрэндэ 2,766 түхэриг мүнгэ түлэхэ болоо. Тиихэдэ 4 шалгалтын дүнгүүд прокуратурада дамжуулагдаа.

Даалгагдаhан ажалдаа хайша хэрэгээр хандадаг хүнүүдтэ арадай хиналтын органууд эрилтэнүүдээ улам шангадхаха ёhотой. Жэшээлхэдэ, районоймнай 4 ажахы мяха гүрэндэ тушааха түсэбүүдээ дүүргээгүй hэн. Эдэ ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд гүрэнэй түсэбэй дүүргэлтын түлөө харюусалгатай бэшэ юм гү? Тэд арадай хиналтын комитет тэдэнииие ямаршье харюусалгада хабаадуулангүй орхёо. Энэнь манай хүдэлмэриин дутагдал гэжэ хэлэхэ байнаб.

Ороной Эдеэ хоолой программатай зохилдуулан, гүрэнhөө абтадаг оньhон техникэ болон бусад хэрэгсэл түхеэрэлгэнүүд hайнаар ашаглагдана гү, али ээн бусаар дураа зоргоороо хаягдана гү гэхэ мэтэ асуудалнуудаар шалгалтанууд үсөөнөөр үнгэргэгдэнэ.

Гэхэтэй хамта олон трактор, автомашина, комбайн болон хүдөө ажахын бусад техникэ муугаар ашаглагдадаг, заhабарилагдадаг дээрэhээ болзорhоо урид хэрэглэлгэhээ гаргагдана, задалагдажа, хулгайлагдажа hалана.

Районой колхоз, совхозуудта үhалагдадаг, хатаагдаhан газар, hайжаруулагдаhан бэлшээринүүд муугаар ашаглагдана гэжэ шалгалтаар элирүүлэгдэhэн байна.

Мүнөө малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэхэ, үбhэ тэжээлээ гамтайгаар гаргашалха, малай ашаг шэмые дээшэлүүлхэ, мүн хабарай тарилгада hайнаар бэлдэхэ зорилго табигдаад байна.

Манай парти болон правительство хүн зониие hайнаар хангаха асуудалда саг үргэлжын анхарал хандуулдаг байна. Тиимэhээ хүн зоной ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын, худалдаа наймаанай, медицинскэ хангалгын хүдэлмэриин дутагдалнуудые элирүүлжэ, бүхы хүдэлмэреэ hайжаруулхын түлөө оролдохо ёhотойбди. Хүн зондо бүдүүлигээр хандаха, гүрэнэй зөөри үбэршэлхэ, хүн зониие мэхэлхэ, ябадалнуудтай шангаар тэмсэхэ хэрэгтэй. Худалдаа наймаанай, ажаhуудалай хэрэглэмжэ хангалгын эмхинүүд ба предприятинуудай хүдэлмэриие шангаар хиналха хэрэгтэй.

Арадай хиналтын районно комитет нютаг нютагай партийна организацинуудай туhаламжада түшэглэн, хиналтын бүлэгүүд ба постнуудай хүдэлмэриие тодорхойгоор хүтэлбэрилхэ гэжэ оролдоно.

Л. ШЕНХОРОВ,
Түнхэнэй районой арадай хиналтын комитедэй инспектор.

ХЭХЭ АЖАЛНАЙ ЕХЭ

Оронгын совхозой ажалшад КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбүүдые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө бүхы хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа байна. Совет ороной бүхы арадта адляар социально-экономическа хүгжэлтые хурдадхаха хэрэгтэ бидэнэр өөрынгөө хубитые оруулха гэжэ шиидэнхэйбди. Хурдадхалгын зам гээшэмнай урдандаал адляар нобшоржо байнгүй, эрид нэтэрүүгээр, зориг ехэтэйгээр, зохёохы ёhоор ажалдаа хандажа, багa гаргашатайгаар улам ехэ амжалтануудые түйлаха гэhэн удхатай гэжэ хэлэхэ байнаб. Юундэб гэхэдэ, хурдадхалгын замда гаратарнай хэн нэгэн огторгойhоо оньhон техникэ болон мүнгэ зөөри шэдэжэ байха шэнгээр зариман ойлгодог байна бшуу. Гол шухалань — хаа хаанагүй ажалай журам ба гурим hайжаруулха, алмалта, арьбалалтын түлөө үсэд шангаар тэмсэхэ, гүрэнэй зөөридэ ээн ёhоор хандаха ябадалые усадхаха, түсэбүүдээ арга заатагүй дүүргэхэ, ажалдаа үндэр бүтээсэ түйлаха эрилтэ мүнөө табигдаад байна гээшэ.

Совхозоймнай арадай хинагшадшье энэ ехэ хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаха уялгатай. Ажалай журам ба гурим hайжаруулха асуудалда манай хинагшад ехэ анхарал хандуулна.

Совхозой hү haалиин хоёрдохи фермые Цырена Доржиевна Доржиева ударидадаг юм. Тэрэ арадай хиналтын бүлэгэй хүдэлмэридэ саг үргэлжэ туhалалсажа байдаг. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ үбэлэй тэн багта, тус фермэдэ үбhэ тэжээл зөөжэ байба. Нэгэ машинада ашагдаhан силос дунда зэргээр 750—800 килограмм болоно гэжэ тоологдодог байгаа. Арадай хинагшад асарагдаhан силосэй шэгнүүр шалгажа үзэбэ. Тиихэдэнь нэгэ машинаар оройдоо 400—450 килограмм силос зөөжэ асарагдадаг байба бшуу. Иимэрхүү муу ябадал тэрэ дарыдаа усадхагдаа hэн. Юрэнхыдөө, үбhэ тэжээлээ гамнаха, ээн ёhоор гаргашалха асуудалда арадай хинагшад үбэлжэлгын үедэ ехэ анхарал хандуулжа байгаа гэжэ хэлээ.

hүнэй шанарые арадай хинагшад саг үргэлжэ шалгана. Эдэ шалгалтануудта залуу haалишан Екатерина Омоктуева, haалишан Гармажаб Раднаева гэгшэд хододоо эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

Мүнөө совхозой арадай хинагшад хабарай тарилгын хүдэлмэриин шанарые шалгана. Эдэ хоолоор, эд бараагаар механизаторнууд хэр хангагданаб гэжэ шалганабди. Хураангыгаар хэлэбэл, мүнөө хэхэ ажалнай үшөөл ехэ даа.

М. САЛОМАТИНА,
Ивалгын районой Оронгын совхозой арадай хиналтын гол бүлэгэй түрүүлэгшэ.

Соёлой hонин

НАhАНАЙНЬ ХЭРЭГ

Уран зураашадай зохёохы хуби заяан элдэбээр эрьедэг: хэн нэгэн бүри бага ябахадаа наhанайнгаа шүнэлые ойлгоод, кружок, студинуудта ябажа, гарга «нугалhан», hүүлэрнь училищи, институтда hурахал. Харин нүгөө зариманайнь зохёохы зам тиимэшье жэгдэ байдаггүй.

Иннокентий Игнатьевич Старикова дайн hаалта хээ. 1943 ондо арбан найматтай хүбүүн сэрэгэй албанда татагдаhан юм. Дайнай дүүрэмсээр гэртээ бусаха аргань болоогүй— үшөө 8 жэлэй туршада Эхэ орондоо тэрэ үнэн сэхээр алба хээ.

Албанайнгаа болзорой дүүрэхэ тээшэ наhанай ямар мэргэжэл шэлэхэ тухайгаа нэтэрүүгээр бодомжолдог hэн. Эдир наhанhаа зураг зураха дуратай байhан тула зураашa болохо гэжэ лаб шиидэбэ. Тиигэжэ хүсэл эрмэлзэлдээ тэрэ хүрэбэ. Үнишье болонгүй, Эрхүүгэй зорёо бэлэй. Эрхүүгэй уран зурагай училищида шалгалта барихань хүндэхэн лэ байгаа. Тэндэ hурахаа гэжэ, Ленинград болон И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай институтда hураха гэжэ шиидэhэниинь Иннокентий Игнатьевичай эрмэлзэл түгэс хүн байhые гэршэлнэ. Эгээл оролдосотой, урагшаа hанаатай студентые багшанарынь магтадаг байгаа. Дипломно бүтээлынь — «Аламжа Мэргэн» гэhэн буряад арадай үльгэрэй удхаар найруулhан зурагуудынь оронойнай уран hайханай дээдэ hургуулинуудые дүүргэгшэдэй зохёохы ажалда зорюулагдаhан ехэ выставкэдэ табигдаа hэн. Уран зурагай институт тэрээнтэй хамта дүүргэгшэдэй үсөөхэнэйнь нэгэ тиимэ эрхэдэ хүртэhэн байгаа гэжэ тэмдэглэе. Тэрэ бүтээлыень Зүүн зүгэй арадуудай искусствын музей худалдажа абаhан юм.

Гравюранууднаа гоё нугалбаряараа, үнгэ hайхан шэрэ будагаараа, уянга түгэс удхаараа хүнүүдэй сэдьхэл татадаг. Түрэл ерэдайнгаа үльгэр, домогуудай дабтагдашагүй hайхан шэнжэ шанарые, уран зурагаа зүбөөр, тодо нарийнаар дамжуулха шададаг байна бшуу.

Иннокентий Игнатьевичай түрэл нютагтаа бусажа ерээд, республикынгаа ажабайдалда, ажалай түрүүшүүлдэ, БАМ-ай барилгашадта зорюулагдаhан графическа бүлэгүүдые, томо хэмжээнэй зурагуудые урлажа эхилhэнhээнь хойшо нилээд ехэ саг үнгэрөө. Орон доторнай боложо байгаа бухы үйлэ хэрэгүүдээр уран зурааша hонирходог, залуугай абьяастайгаар шэнэ бүтээлнүүдые урладаг. Москвагай Олимпиадын үнгэржэ байhан үедэ тэрэнэй урлаhан литографинуудые харахада, БАМ-ай барилгашадта зорюулhан графическа сахадаа, совет хүнэй түлөө омогорхон бахархаха дуран хүрэдэг.

Уран зураашын зохёохы замда бэрхэшээлнүүд олон ушарай. Тиибэшье хүушанай сэдьхэлдэ зохёохы эрхэ зэбэари заншаар түбшэн, даамгай урин зандаа.

Дүршэл ехэтэй уран зураашын түрэhөөр 60 жэлэй ойдо зорюулагдаhан выставкэ Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейдэ нээгдэжэ, олон харгашадай hонирхол үүсхэжэ байнхай. Иннокентий Игнатьевичай зохёохы ажалай үтын замые тус выставкэ элирхэйлжэ, тэрэнэй эрмэлзэл түгэс ябахые урьялhан мэтэ байна. Үшөө удаан саг соо уран биирээ хатаангүй, Иннокентий Игнатьевич манииe шэнэ бүтээлнүүдээрээ баясуулжа ябаха гэжэ этигэнэбди.

Л. ЦЫРЕННИМАЕВА,
Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран зурагай музейн хүдэлмэрилэгшэ.

ТҮГЭСХЭЛЭЙ ХАРАЛГАДА БЭЛДЭНЭ

Жэл бүри барилгын хүдэлмэрилэгшэдэй уран hайханай коллективүүдэй түгэсхэлэй концерт Улаан-Үдын шэлэй заводой соёлой байшанда үнгэргэгдэдэг. Энэ ушар дурсагдагша байшангые даагша Галина Сангаевна Содномпиловада бага бэшэ ажал гаргадаг. Тиигэбэшье соёлой байшангуудай уран hайханай студинуудай болон мастерскойнуудай хүтэлбэрилэгшэд түгэсхэлэй концертын репертуартай таараалдуулжа өөhэдынгөө программа саг соонь бэлдэнхэй байдаг гээшэ.

Шэлэй заводой уран hайханай коллективэй оркестр Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Павел Васильевич Потаповай хүтэлбэри доро хуушанай хатарай болон маршнуудай жабхаланта хүгжэм зэдэлгэжэ hурана. Энэ оркестртэ гол түлөб шэлэй заводой хүгжэмдэ дуратай хүдэлмэришэд хабаадалсана.

Эндэхи уран hайханай коллективэй программые хореографическа бүлэгэйхидэй бэлдэhэн номернууд яhалашье шэмэглэдэг байха. Тэрэнэй гэшүүд үнгэрэгшэ үбэлдөө «Горхон» гэжэ монгол, «Хүбшэ нойрhоо hэргэнэ» гэhэн ортон болонород хатарнуудые, композицинуудые бэлдээ hэн. Хатаршадай дурсагдагша бүлэгтэ бэлигтэй эдиршүүлшье бии. Тэдээн соохоо 43-дахи hургуулиин hурагшад Марина Батурина, Лена Рубцова, эгэшэ, дүү Эржена, Лена Ванчиговануудые онсолон тэмдэглэмээр. Эдэ басагад хожомоо hургуулияа дүүргээд, Зүүн Сибириин соёлой институтай хатарай отделенидэ hураха хүсэлтэй юм.

Гадна заводойхидой уран hайханай коллективэй программада драмкружогойхидой «Золушка» гэжэ зүжэг табигдаха байна. Тэрэшэлэн соёлой байшангай дуунай инструментальна ансамблиин, мүн мүнөө үеын дуунуудые гүйсэдхэгшэ Виктор Дерягинай бэлиг шадабари олоной үзэмжэдэ табигдахаар хараалагдана.

hаяын сагта үнгэргэгдэхөөр хараалагдаhан түгэсхэлэй харалгада Кабанскын районой Каменск hууринай «Цементник» гэжэ соёлой байшангай, Улаан-Үдын хирпиисын заводой «Маяк» болон барилгашадай клубуудай уран hайханай коллективүүд хабаадалсаха юм.

Т. НАГАЕВА,
манай штатнабэшэ корр.

«ОРОНГЫН» АЯЛГА

Эдэ үдэрнүүдтэ Ивалгын районой Оронго тосхоной «ОРОНГО» гэжэ аман зохёолой ансамбль Москвада боложо байгаа Россин Федерациин арадуудай аман зохёолой hайндэртэ хабаадажа байна. Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ С. С. Содномовагай хүтэлбэрилдэг энэ коллектив арадай гэhэн нэрэ зэргэдэ хүртэhөөр үнинэй юм. Мүн республикын харалгануудта нэгэнтэ бэшэ хабаадажа, шангай hууринуудые эзэлhэн байха.

Оронго тосхоной залуушуулhаа бүридэhэн бэлигтэ хатаршад, дуушадай дүрбэн үдэрэй туршада Москвада уран бэлигээ харуулаад, баян дүй дүршэлтэй боложо бусаха байhандань найданабди.

Манай корр.

АЖАЛШАДЫЕ БАЯСУУЛНА

Санагын соёлой байшангай дуу, хатарай «Санага» ансамбль hаяхан Шара-Азарга hууринайхидта ерэжэ hонирхолтой концерт харуулба. Тэрэнэй программада хальмаг, узбек,ород, буряад хатарнууд оролсоо. Тэрээн соохоо онсо тэмдэглэхэ болоо hаа, хатарнууд «Нерпэхэнүүд», «Торгод», хальмаг арадай хатар гэхэ мэтэ болоно. Эдэниие бэлигтэй хатаршад Николай Тарбаев, Галина Цыденова гэгшэд гүйсэдхөө. Уран дуушад Клара, Бата Уржановууд, Бато-Цырен Бадмаев, Цырен-Ханда Тарбаева гэгшэдые онсолон тэмдэглэмээр. Юрэнхы дээрээ дурсагдагша коллективые бэлигтэй хүтэлбэрилэгшэ-баянист Борис Лупсанович Ринчинов ударидана. Концертдэ хүн зон олоороо суглараhан байгаа. Олохон номер удаан альга ташалгаар дабтагдажа гүйсэдхэгдөө. Борис, Николай Тарбаевуудай шог удхатай «Тарбаганай хатар» гүйсэдхэхэдэнь, үхибүүд ханатараа хүхиллөө.

• • •

Шара-Азаргын дунда hургуулиин коллектив нютагайнгаа ажалшадта мүн лэ концерт харуулаа. Биологиин багша Аграфена Михайловна Цыреторовагай найруулhан нилээд олон хатар hонирхолтой баяртайгаар угтагдаа, тэрээн соохоо «Нерпэхэнүүдэй хатарые» hурагшадай гүйсэдхэхэдэ, нэрьемэ альга ташалган болоо. Эрэшүүлэй ансамблиин гүйсэдхэhэн «Тала, тала газар гээ гүш», «Хэлыт, үдэшын туяанууд» гэхэ мэтэ дуунууд hайнда тоологдоо. Багшанар «Баам-Бүүбэй» гэhэн бишыхан шог зүжэг наадажа, сугларагшадые нилээд hонирхуулаа. Залуу багшанар Борис Гонгорович, Сэсэгма Балдановна, Мария Дымбрыловна, Виктор Хандажапович гэгшэд концертдэ эдэбхитэйгээр хабаадаа.

А. ДОНОЕВ,
багша.

Захаамин.

СПОРТ

ГУРБАДАХИ hУУРИ ЭЗЭЛЭБ

Караганда хотодо hурагшадай дунда шатараар үнгэргэгдэhэн бүхэсоюзна мүрысөөн дүүрэбэ. Нааданда Дунда Азиин союзна республиканууднаа гадна, РСФСР-эй hургуулинуудай командანууд хабаадалсаhан байгаа. Манай республикаhаа хүүгэдэй спортын наймадахи hургуулиин шатаршад наадаhан юм.

Шатаршад хоёр бүлэг боложо хубаараад, эрхимлэгшэдээ тодоруулhан байна. Удаань эдэнэрэй дундаhаа эрхимлэгшэдынь 1—6-дахи, нүгөөдүүлынь 7—12-дохи hууринуудые эзэлхын түлөө тэмсэбэ. Тиихэдээ шатаршад болон командада түрүүшын наадануудта абаhан очконуудынь тоологдохо байгаа.

Манай эдир шатаршад түрүүшын наадануудта хоёрдохи hуури эзэлээ юм. Эдэнэр Карагандагай командые 4 : 2, Талгарын шатаршадые 3,5 : 2,5, алма-атагайхидые 6 : 0 тоотойгоор шүүhэн, Джамбулай командатай 3 : 3 гэhэн тоотойгоор тэнсэhэн, харин Фрунзе хотын шатаршадта 2 : 4 тоотойгоор шүүгдэhэн байгаа.

Түгэсхэлэй наадан. Түрүүшынгээ уулзалгада манай эдиршүүл 3,5 : 2,5 гэhэн тоотойгоор Чимкентын шатаршадта шүүгдэhэн, Пермиин командатай 3 : 3 тоотойгоор тэнсэhэн байба. Харин удаадахи наадандаа Караганда хотын Пионернүүдэй байшангай суглуулагдамал командые 3,5 : 2,5 гэhэн тоотойгоор шүүжэ, дүн хамта 15 очкотойгоор гурбадахи hуури эзэлбэ. Түрүүшын хоёр hуурии Карагандагай Пионернүүдэй байшангай, Пермиин шатаршадай командანууд эзэлhэн байна. Эдэнэр тус тустаа 19—17 очкотой.

Манай командын шатаршад өөhэд өөhэдынгөө хюлгэ дээрэ хэр зэргэ наадаа хаб гэжэ хаража үзэлтэй. Улаан-Үдын 35-дахи hургуулиин ... классай hурагша Воло... шинимаев бэрхээр ... байба. Тэрэ бүхы ... нуудта нэгэшье ... дэнгүй наадажа, ... моор найманhаа 6 очко... ложо, хоёрдохи hуури... бшуу. Мүн 14-дэхи ... 7-дохи классай hура... Тулохонов 5 очкотой... бадахи hуури эзэлээ... дай дундаhаа 25-дахи ... hургуулиин 7-дохи ... hурагша Елена ... лова 6-дахи хюлг... рэ hайнаар наадаа. ... жа боломоор 8-hаа ... той боложо, хоёрдо... эзэлhэн, нэгэдэхи ... норматив дүүргэhэн...

Мүрысөөндэ хабаада... дим Ходоев, Саша ... Настя Агафонова гэ... очконуудтай болоhон...

Л. ГАР...

Бокс

hЭРЭ ХҮНДЭЕЭ БУУРАА ГҮ?

ВЛКСМ-эй обкомой шанда хүртэхын түлөө боксоор залуушуулай дунда республикын түрүү hуури эзэлэлгын нэмэл мүрысөөн Буряадай хүдөө ажахын институдай спортзал соо болобо. Илалтын үдэртэ зорюулагдаhан энэ мүрысөөндэ долоон суглуулагдамал командын 50 гаран арhан бөөлэйн шадабаритад хабаадаhан байгаа.

Сэхыень хэлэхэдэ, комсомолой обкомой шанда хүртэхын түлөө энэ заншалта мүрысөөнэй нэрэ хүндэ жэлhээ жэлдэ бууража байна гү гэжэ hанахаар. Ушарынь юуб гэхэдэ, тус мүрысөөнэй хэдыдэ, хаана үнгэргэгдэхэ байhан тухай спортын бүлгэмүүдтэ, клубуудта мэдээсэгдээ гээшэ hаань, мүнөө хоёр—гурба дахин олон залуу боксернууд хабаадаха аргатай байгаа гэжэ тренернүүд, мэргэжэлтэд онсолон тэмдэглэнэ. Гэбэшье физкультура болон спортын республиканска комитедэй дэргэдэхи Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ hургуулиин (ШВСМ) хүтэлбэрилэгшэд болон тренернүүд энэ талаар зэмэтэй гэжэ hанагдана. Нэн түрүүн тэдэнэр лэ заншалта мүрысөөнэй гурим зохёогоод, спортын бүлгэмүүд болон клубуудта тарааха ёhотой байгаа бшуу.

Гадна зарим шэгнүүрнүүдтэ хангалтагүй муу hорилго бэлэдхэлтэй боксернуудай хабаадаhаниинь энэ мүрысөөнэй нэрэ хүндын бууража байhые мүн лэ гэршэлнэ бэшэ гү?!

Эгээл хүнгэн шэгнүүртэ Зүүн Сибириин технологическа институдай студент Түмэн Шутуков «Локомотив» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Сергей Наумовтай түгэсхэлэй нааданда тулалдахадаа, бар хүсөөрөө булюу байжа, илалта түйлаба.

Энэ нэмэл мүрысөөндэ хабаадаhан Эрхүүгэй областиин «Локомотив» бүлгэмэй арhан бөөлэйн шадабаритад hайн hорилго бэлэдхэлтэй байhанаа харуулаа. Спортын мастер Аркадий Кривошеевэй hурган хүмүүжүүлдэг хүбүүд онсо өөhэдын арга дүрэтэй, гурбан раундын туршада жэгдэ hайнаар тулалдаха хаба шадалтай байжа, сугларагшадай зүгhөө альга ташалгаар угтагдаhан байха юм. Эдэнэй нэгэн Евгений Ковельский манай «Труд» бүлгэмэй түлөөлэгшэ Валерий Буиновтай рингдэ гаража наадахадаа, яаха аргагүй булюу байжа, хоёрдохи раундаа шүүhэн байгаа.

Удаадахи хоёр шэгнүүртэ Закаменск хотын «Труд» бүлгэмэй боксернууд Эрдэм Жалсараев, Баяр Табхаев гэгшэд эдэбхитэй hайнаар тулалдажа, Баяр Очировые, Андрей Пластининиие шүүгээд, ВЛКСМ-эй обкомой шангуудта хүртөө.

60 килограмм. Буряадай хүдөө ажахын институдай студент Анатолий Дымбуев хүндэ нюдаргатай байжа, технологическа институдай студент Вячеслав Гомбоевые диилэбэ.

Хоёрдохи дундуур шэгнүүртэ түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараhан Олег Петров (Эрхүү), Леонид Галданов («Трудовые резервы») гэгшэдэй уулзалга илангаяа шанга тэмсэлдэ үнгэрhэн байна. Улаан-Үдын 24-дэхи СПТУ-гай hурагша Л. Галданов нэгэдэхи раундда нүгөөдэеэ нокдаунда оруулба. Тиин саашадаашье тэрэ эдэбхиеэ hуларуулаагүй. Зүгөөр судьянарай хангалтагүй буруу шиидхэбэреэр О. Петровто илалта олгогдоhониинь сугларагшадта хүлеэгдээгүй ушар болобо.

Бусад шэгнүүрнүүдтэ О. Калугин, В. Гулзовский (хоюулаа Эрхүүhээ), С. Шемякин («Забайкалец») болон бусад илажа гараhан байна.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, «Труд» бүлгэмэй суглуулагдамал команда илажа, дамжуулгын кубогаар, 1 шатын дипломоор шагнагдаа. «Буревестник» бүлгэмэй боксернууд хоёрдохи hуури эзэлбэ. Эрхүүгэй «Локомотив» бүлгэмэй командын оройдоол 5 хүнhөө бүридэбэшье, гурбадахи hуурида гараhаниинь hайшаалтай. «Трудовые резервы», «Локомотив» бүлгэмүүдэй, «Забайкалец» гэжэ спортклубай түлөөлэгшэд удаадахи hууринуудта гараhан байха юм.

Б. М. ЖИГЖИТОВ.

ТОБШОХОН...

ВОЛЕЙБОЛ. ...

МОСКВАДА ХЭБЛЭГДЭБЭ

«Современная драматургия» гэжэ СССР-эй Соёлой министерствын ба СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной нэрэhээ гарадаг уран зохёолой альманахай нэгэдэхи номер соо Буряадай драматург Степан Лобозёровой «Хүршэ hуудагбди» гэhэн пьесэ барлагдаhан байгаа. Энэ пьесэ хадаа анхан гүрэнэйород драматическа театрта зүжэг болгогдон табигдаhан юм.

Нэрлэгдэгшэ пьесэ нёдондо СССР-эй Соёлой министерствын шанда хүртөө hэн. Мүнөө энэ бүтээл М. Н. Ермоловагай нэрэмжэтэ ба Москвагай бусад театрнуудта табигданхай.

Тиихэдэ сагhаа урид наhа бараhан Александр Вампиловай «Турлаагта шугы», «Амжалта» гэжэ нэгэ үйлэтэй пьесэнүүд, шүлэгүүдынь, үдэр бүриинь тэмдэглэлнүүд мүн лэ энэ номер соо оруулагдаа.

В. НИМБУЕВ.

hаяхана Улаан-Үдэдэ «Студентнэрэй хабар-86» гэhэн эдир бэлигтэнэй хүгжэм, дуунай фестиваль боложо үнгэрөө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай хүдөө ажахын институдай бүлэг студентнүүд СССР-эй арадуудай хатар гүйсэдхэжэ байна.

П. БУРМАКИНАЙ фото.

СОЁЛОЙ ОРДОНОЙ НЭГЭ ҮДЭР

Түгнын соёлой-спортивна комплексын баазада семинар үнгэргэгдэжэ, олоной зүгhөө hайшаагдаа бэлэй. Энээнэй удаа Мухар-Шэбэрэй районой Соёлой ордон соо Пионернүүдэй байшангай директор Г. А. Иванова, Соёлой ордонгой методист З. Н. Мурзина, хүүгэдэй библиотекын хүдэлмэрилэгшэдтэй шэнэ хэмжээ ябуулга хараалба.

Соёлой ордонгой «Залуу наhан» гэhэн агитбригадын гэшүүд хойто үдэрынь программая шэнэлжэ, олон дуу, шүлэгүүдые бэлдэжэ эхилээ hэн. Эдэнэр шэнэ программая районойнгоо малшад, таряашадта харуулна.

hургуулиин эдиршүүл Соёлойнгоо ордондо сугларжа, hонирхолтой хэмжээ ябуулга эмхидхэдэг болоо. Эдэнэр амаралтын үдэрэй клубта ерэжэ, викторина, уран зурагай выставкэнүүдтэ өөhэдынгөө хэhэн бүтээлнүүдые табижа, районойнгоо ажалшадые баясуулна. hурагшад Витя Алымов, Алеша Марьин, Андрей Аленников гэгшэд байгаалиин ургамалнуудhаа зохид, hайхан зүйлнүүдые бүтээжэ, выставкэдэ табиhан, Оля Муморуева, Галя Кириллова хоёр гоё hайхан зурагуудаа бэлэглэhэн байна. Подлопатинска дунда hургуулиин hурагшад Н. Рожецын, П. Шитин, С. Осипов гэгшэд техническэ выставкэдэ трактор, культиваторай, таряа хуряадаг комбайнай, урилдаанай самолёдой модельнүүдые уран гоёор бүтээжэ, олоной үзэмжэдэ табяа.

Т. ПНЕВА.

«ПРАГЫН ХАБАРТА» ХАБААДАНА

Манай республикын мэдээжэ залуу композитор Виктор Усович «Прагын хабар» гэhэн мүнөө үеын хүгжэмэй уласхоорондын фестивальда хабаадахаар Чехословакиин ниислэл хото Прага мордонхой.

Буряадай композиторнууд ахa дүү Монгол ороной бэлигтэ хүгжэмшэдтэй үнинэй холбоо барисаатай гээшэ ааб даа. Харилсажа байхаhаа гадна, зохёол бүтээлнүүдэйнгээ партитура андалдалсадаг заншалтай. Мүнөө Прагада байhан Виктор Усович социалис бусад оронуудай хүгжэмшэдтэй бата бэхи холбоо байгуулха зорилготой. Тэрэшэлэн республикын композиторнуудай зохёохы ажал тухай, хөөрэхэ буряад жэнхэни шэнжэтэй хүгжэмэй ёhо заншалнуудтай шэнэ нүхэдөө танилсуулха юм.

Манай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэлэhэн үгэ» — ТАСС-ай материал. «Тарилга 86». «Графигай ёhоор — Н. Ефимовэй фото-мэдээсэл. «Республикын ажалай үдэр» — тобшо мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаhанда. «Партийна ажабайдал: ажалай онол арга». «Коммунистнуудтай хөөрэлдөөн хэгдээ» — А. Лебедевэй статья. «Соведүүдэй хүдэлмэри». «Эдэбхи үүсхэл хэрэгтэй» — Д. Лыгденовагай статья. «Ерээдүйн хараатайгаар хүдэлхэ» — П. Натаевай статья. «Үдэр бүхэнөө — үндэр ургасада». «hайн үрэhэнhөө — ургасын баян» — А. Ботоевагай статья.

Гурбадахи хуудаhанда. «Архидалгагүй ажабайдалай түлөө». «Субботын үдэшэ» — Л. Цыбиковагай статья. «Хилын саанаhаа» — ТАСС-ай ба АПН-эй корреспондентнүүдэй мэдээсэлнүүдhээ.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. «Түймэрhөө hэргылхэ, тэрэниие сарахa!» — материалнуудай суглуулбари.

САГАЙ УЛАРИЛ

Мүнөөдэр сэлмэлгэтэй, бүрхэлгэтэй байха, зарим нютагуудта багаханаар бороо орохо. Баруун хойноhоо секундын 9—14 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. Яруунын, Баунтын, Хойто-Байгалай районуудта үдэртөө 7—12 хүрэтэр дулаан байха.

БҮЛЭГЭЙ ЗАСЕДАНИ БОЛОБО

ЖЕНЕВЭ. Замбуулинай буу зэбсэгүүдэй талаар бүлэгэй заседани эндэ ядерна болон замбуулинай буу зэбсэгүүдээр үнгэргэгдэжэ байhан совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй үндэhөөр эмхидхэгдэhэн байгаа.

КУБЫН ЯДЕРНА ЭЛШЭ ХҮСЭН

ГАВАНА. Кубада атомай элшэ хүсые амгалан тайбан байдалда хэрэглэхэ шэнжэлгын ба бодото хүдэлмэри улам үргэн дэлисэтэй боложо байна гэжэ орон дотор ядерна элшэ хүсэ хүгжөөлгын, арадай ажахын элдэб hалбаринуудта тэрэниие хэрэглэлгын асуудалнуудта зорюулагдаhан Пренса Латина агентствын шэнжэлэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

Мүнөө үедэ республикын түрүүшын атомна электростанци Сьенфуэгос провинцида Советскэ Союзай туhаламжаар баригдажа байна гэжэ агентство бэшэнэ. 1959 ондо Кубада үйлэдбэрилэгдэдэгhөө дүрбэ дахин ехэ электрын элшэ хүсэ тэрэ үгэхэ байна.

Сьенфуэгосто баригдажа байгшадал адлирхуу АЭС-үүд ГДР-тэ, Чехословакида хүдэлдэг юм гэжэ Пренса Латина мэдээсэнэ.

ТАСС — АПН — ХИЛЫН СААНАhАА

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРЬТА

НЬЮ-ЙОРК. Эб найрамдалые бэхижүүлхэ, ядерна дайнай аюулые зайсуулан сараха талаар хойшолуулашагүй шухала хэмжээнүүдые абаха хэрэгтэй гэжэ Грециин премьер-министр А. Папандреу мэдүүлбэ. Тэрэ ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльяртэ бэшэг эльгээгээ. Хүн түрэлтэндэ ядерна дайнай аюул тохёолдуулагдажа байна гэжэ тэрэ бэшэг соогоо анхаралаа хандуулба.

Иимэ аюул усал ядерна буу зэбсэг дэлгэрүүлэн тараалгын хойшолон болоно, габэшье хүнүүдэй гү, али оньhон техникын зүгhөө алдуу гаргагдажа магадгүй гэжэ бэшэг соо тэмдэглэгдэнэ. Энээнтэй дашарамдуулан, зургаан гүрэнэй — Индиин, Аргентинын, Мексикын, Танзаниин, Швециин ба Грециин найруулан тодорхойлhон «Табан түбиин эб найрамдалта үүсхэл» тухай Грециин премьер-министр hануулба. Энэ үүсхэл эб найрамдал хангалгада, бүхы түхэлэй буу зэбсэгүүдые, нэн түрүүн ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хороолгодо, ядерна туршалгануудые болюулалгада, замбуулинай дайдаhаа добтолхо буу зэбсэг үйлэдбэрилгые, бүтээлгые, хэрэглэлгые хорилгодо хабаатай байна гэжэ тэрэ хэлээ.

АФРИКЫН ОРОНУУДААР АЯНШАЛХАНЬ

ДЕЛИ. Бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй хүдэлөөнэй түрүүлэгшэ, Индиин премьер-министр Раджив Ганди хани ёhоной албанай хэрэгээр табан үдэрэй болзороор Африкын дүрбэн гүрэндэ — Замбида, Зимбабвида, Анголодо, Танзанида ошохоёо мордобо. Хани ёhоной хөөрэлдөөнүүдэй үедэ тэрэ эдэ оронуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй хөөрэлдэхэ байна. Индиин политическэ шэнжэлэгшэдэй тэмдэглэhэнэй ёhоор, ЮАР-ай апартеидэй захиргаанда эсэргүү, Намибиие сүлөөлхын, бэеэ даахан байдал олгохын, Африкын фронт шадарай эдэ гүрэнүүдтэхи байдалые түни түбшэн бэшэ болгохо талаар империализмын ба хархис хүсэнүүдтэ эсэргүү, мүн шэнэ түхэлэй колониализмые усадхахын, буу зэбсэгүүдые хураалгын, мүн хүгжэжэ байгаа бүлэглэлнүүдтэ хабаададаггүй оронуудай гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой VIII конференциие үнгэргэлгэдэ хабаатай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ байна. Эрхэ сүлөөгэй, зүhэ шарайн талаар адли тэгшэ байдалай түлөө Африкын гүрэнүүдэй тэмсэлые дэмжэжэ байhанаа мэдүүлхэ гээшэ албанай хэрэгээр ошолгын гол зорилгонуудай нэгэниинь болоно гэжэ Индиин Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын секретарь Теджа эндэ үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ мэдүүлбэ.

БРАЗИЛИИН КОМПАРТИИН ХҮТЭЛБЭРИИН ЗАСЕДАНИ

БРАЗИЛИА. Бразилиин Компартиин (БКП) хүтэлбэриин заседани Сан-Паулу хотодо болобо. Ноябрь hарада болохоёо байhан Национальна учредительнэ суглаанай үндэhөөр партиин бэелүүлхэ стратегиин ба тактикын асуудалнуудай зүбшэн хэлсэгдэхэ ёhотой. БКП-гэй онсо яаралтай национальна конференциие август hарада үнгэргэхэ ёhотой байhан тухай шиидхэбэри тэрээн дээрэ баталагдан абтаа. БКП-гэй зарим штадуудай губернаторнуудые hунгаха тухай асуудал соносхогдоо.

БКП-гэй түбэй орган болохо «Воз да унидади» газетэ редакционно статья толилходоо, конференциин урда тээ орон доторхи байдалай гол шухала асуудалнуудаар үнгэргэгдэhэн хөөрэлдөөнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень коммунистнуудые уряалба.

ШАНГА ЭРИЛТЭНҮҮД ТАБИГДАНА

ВАШИНГТОН. hомололгонуудые хэхэ талаар түлөөлэгшэдэй палатын комитедүүдэй нэгэнэй заседани дээрэ Аэронавтика болон замбуулинай дайдые шэнжэлхэ талаар национальна управленидэ (НАСА) зорюулагдаhан шанга эрилтэнүүд табигдаhан байгаа.

Тусхай комитедэй түрүүлэгшэ конгрессмен Э. Боулэндын тэмдэглэhэнэй ёhоор, ниидэлгэнүүдэй аюулгүйе сахиха талаар шухала хэмжээнүүд абтанагүй гэжэ, зарим космонавтнуудай мэдүүлхэдэнь, НАСА-гай хүтэлбэрилэгшэд hанал бодолыень огто тоодоггүй байгаа гэжэ мэдүүлбэ. Энэнь hанаа ехээр зобооно. Иимэ асуудалнуудта НАСА-гай хүтэлбэриин юрэнхы хандаса зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэнэ гэжэ конгрессмен хэлээ.

«Челленджер» гэжэ замбуулинай онгосые ниидхүүлгын уршаг түбэгтэйгөөр дүүрэhэн ушарта управлени алдуу эндүүнүүдые гаргаhан байгаа гэжэ НАСА-гай шэнэ директор Дж. Флетчер мэдэрхэ баатай болобо.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор—2-50-98, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора 2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05, пропаганды—2-56-23, промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-84-38, 2-63-85, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63, информации—2-60-91, переводов—2-54-83, писем и семейн...—2-67-81, корректорская—2-33-61, выпускающие—2-35-95, отдел объявлений—2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ ул. Ленина 35. Н-03493. Заказ № 113. Индекс 04609